

CARL CHRISTOPH HARTIG

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Η'—1934
ΤΟΚΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1934

ΤΕΥΧΟΣ 174

ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΠΑΛΙΟ ΑΘΗΝΑΪΚΟ ΧΙΝΟΠΩΡΟ

Ἄνεμου νοτερή συρμή, σκόνη τυφλή,
καὶ σπόροι κατὰ πρόσωπο καὶ στάλες κρύες,
ἕνα ὀμπρελλίνο ἀνάστροφο ποῦ δὲ βολεῖ
νὰ κλείσῃ (τί ἱστορίες!),

τὸ σχῆμα— γυριστὸ κατὰ τὰ περασμένα—
γυναικός, σ' ἀνοιχτὸ δρόμο μὲ πιπεριές,
ποῦ τὰ νῶτα λυγάει στὸν ἄνεμο στραμμένα
— τοῦ χινοπώρου οἱ πρῶτες ἀλλαξοκαιριές!

Παντοῦ, ἕνα γύρο, ἦχος, παντοῦ κι' ἦχος ἀφορμή...
Στοῦ ὄγρου πεζοδρομιοῦ τὰ λίγα δέντρα βρέχει
φυσάει στὰ φύλλα... ὡς μέσα τους σέρπει ἡ συρμὴ
τοῦ ἀνέμου, κ' ἡ ψιχάλα κόμπος-κόμπος τρέχει,

ψιλὴ ψιχάλα ψάχνει στάλα-στάλα,
τὰ φυλλαράκια ψάχνει καὶ τὰ περπατᾶ,
— φυσάει, καὶ τ' ἀκριανὰ ξύνονται ἀπάνω στ' ἄλλα
(τί παίξιμο πικρὸ στοῦ δρόμου τ' ἀνοιχτά!)

κι' ἀναμερίζει ἀριὰ τῆ φυλλωσιὰ ἢ βροχὴ,
ψαχτά, ψηλαφητά· κι' ἀνοίγει μὲς στὴ μέση
κ' ἡ φυλλωσιὰ — νὰ πιῇ βροχὴ, νὰ καταπιῇ,
καὶ σέρπει πιδ βαθειὰ ἢ ψιχάλα νὰ χωρέσῃ...

Ἀπόμακροι οἱ κορμοὶ τῶν δέντρων, χωματένιοι,
χωματένιο τὸ ἀριό, τὸ βρόχινο νερό.
Ρήχη θολὰ, λιγοστὴ λάσπη βουρκωμένη,
κι' ἄξενο σύθαμπο, σκοτεινίασμα πικρὸ...

— Ὀχτώβρη ἐσὺ, μὲ τίς ψιλές τίς συννεφιές,
Ὀχτώβρη γιὰ οὐρανοὺς καὶ δρόμους δίχως ἄκρια,
νὰ μοῦ χαρίσῃς θύμισες καὶ ζωγραφιές!
Κ' ἕνα ποτάμι, ἄκοδος; μέλι τὰ δάκρυα!

Ἄχ, σέ ποιὰ κοκκαλένια, πέννα ἀλησμονιέσαι,
τοῦ ἀθηναίικου χινόπωρου λυγμέ;
σέ ποιανοῦ μαντολίνου τὴν κουφάλα μέσα,
ψιχάλα κυνηγάρικη, βρέχεις γιὰ μέ;

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

*J'allais par des chemins perfides,
dououreusement inconnus...*

VÉRILAINE

Δέν ἦρθα ἀπὸ δῶ! μηδέ κ' εἶναι αὐτὲς
οἱ ἴδιες οἱ ἀγκωνές· καὶ θύρες σκαλιστὲς
δὲ θυμᾶμαι νᾶταν ἀπ' τὰ χτές.

Σὲ καλό μου ἀπόψε, ὅποιος μὲ ἴδῃ!
Ἐχασα τοὺς δρόμους, σὰν παιδί.

Καλὰ λέω! δέν εἶναι ἐδῶ ὁ δικός,
ὁ ἴσιος δρόμος, ὁ περαστικός,
καὶ τὸ μᾶκρος του δέν εἶν' ἀπόψε αὐτό,
καὶ τὰ σπίτια αὐτὰ πού μελετῶ.

Δέν ἦταν ἐκεῖ τὰ σπίτια αὐτά,
τέτοια ἀνώφλια καὶ κατεβατά,
κ' ἡ ἀνεμοδιωγμένη καὶ ξανὰ
ἀνεμοφερμένη καστανιά...

Ἄχ! νυχτιάτικα, χειμῶνα καιρό,
σάστισα—καὶ δρόμο πού νὰ βρῶ;

Καὶ νὰ κάνω κάπου πῶς χτυπῶ,
καὶ νὰ μπῶ ἀπὸ μέσα—πῶς νὰ πῶ
τὸν ἀμαρτωλό μου τὸ σκοπὸ;

Οἱ περαστικὲς βιάζονται, οἱ χλωμές
εἶναι ἡ ὥρα πού ἀψηλῶνει, μὲς
στὴ μασχάλη, ὁ διάργυρος γραμμές...

ΣΤ' ΑΛΛΟ ΣΠΙΤΙ

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ μεγάλα,
τ' ἀψηλά τζάμια, ἀντικριστά,
χειμωνιάζουν μέσα στὴ σάλα
ὄξειές καὶ μάρμαρα ἀνοιχτά...

Γιὰ νὰ μὴν κρυώνουν (ἀπ' τὰ χρόνια
πιότερο, παρ' ἀπ' τὸν καιρό),
νὰ τοὺς σκαρπίσω ἐγὼ μπορῶ
μιὰν ἀγκαλιά ἀπὸ χελιδόνια!

... Βρέχει ἀπὸ τίς δώδεκα, χωρὶς
στάση, κι' ἀναψαν τὰ φῶτα ἀπὸ νωρίς.
Ἄπ' τ' ἀκρόστεγα, δεξιά κι' ἀριστερά,
κρέμεται νερὸ καὶ σπαρταρᾷ.

ἄνεμος σωρὸ τὰ δέντρα ἀρπᾷ
καὶ στὰ μάγουλα μου τὰ χτυπᾷ...
Ἄχ, νυχτιά στενή, νυχτιά σφαλερή!
Μηδὲ ὁ δρόμος ὅλος μὲ χωρεῖ!

Τ' εἶναι, πού σκουντῶ, μὲ τὴ γῆς δετό;
Τάχα ξέρω χάμω τί πατῶ;
—Σὲ καλό μου ἀπόψε, ὅποιος μὲ ἴδῃ
μὲς στοὺς πέντε δρόμους, σὰν παιδί!

Ἐξη ἡ ὥρα: βράδυ καθαυτὸ
—καὶ νὰ νυχτωθῶ, νὰ νυχτοπερπατῶ!
Νὰ μὴν ἔσωνα νὰ τὸ στοχαστῶ!

Ἄχ, τί σχῆμα νάχη, ἀπ' τὸ νερό,
τὸ ἄτυχο καστόρι πού φορῶ,
τὸ προπέρινο καστόρι, τὸ φτερό;

Ξένα μαγαζιά, ξένη γειτονιά,
καὶ δέν εἶν' ἕνας καθρέφτης σὲ γωνιά!
Καὶ δέν εἶναι πιά, δέν εἶν' ἀπὸ δῶ
ἡ γραμμένη ἐλπίδα νὰ σὲ ἴδῶ!

Στὴν καρδιά τοῦ μετάλλου ἀπάνω
νὰ βάλω ριγηλά φιλιὰ
καὶ τὸν ἀέρα νὰ ζεστάνω
μὲ φουσαρμόνικα παλιά...

Μὰ ἀκόμα: σύρε τίς κουρτίνες!
κι' ἀπ' ἔξω ἴδές· ζωγραφιστὸ
τὸ παραμῦθι (πές!) δέν εἶναι
τῶν παλιῶν δρόμων μας αὐτό;

Στὰ τζάμια ἐμπρός σου (ὦ ἀλληγορίες!)
φύλλα κρεμιῶνται σταχτωπά.
Τ' ἀντικρινὰ σπίτια, θαμπά,
φιλίες σου τάζουν κ' ἱστορίες.

Ἄπ' τοῦ κοντοῦ τοίχου τὴν κόψη
κι' ἀπ' τίς μυρτιές, χειροπιαστή,
γλυκεῖα γυναίκα (μὲ ὅποιαν ὄψη!)
τὸν ἴσιο δρόμο περπατεῖ.

Πάει, τραγουδώντας τὸ μετάξι
(θαρρετὰ νῶτα καὶ λιγνά!),
πάει μὲ τὰ πόδια, νὰ φυλάξῃ
στὴν ἐκκλησιά, στὰ ἔσπερινά.

Μὴ στραφῆς μέσα, προτοῦ ἀρχίσῃ
κ' ἔξω νυχτώσῃ, καὶ προτοῦ
τὰ ἐπιπλα, ποῦχουνε σαστίσει,
γύρω ἀπ' τὴ λάμπα μαζευτοῦν.

Κάθου, ντυμένος περασμένα,
πού τάχεις καὶ τὰ κατοικεῖς,
γιὰ νὰ γευτῆς τ' ἀφαιρεμένα
τὰ μάτια τῆς περαστικῆς.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑ ΜΙΑΝΗΣ ΗΜΕΡΑΣ...

Τριαντάφυλλα μίανης ἡμέρας τ' Ἀη-Γιωργιοῦ
στὰ κοριτσιότικα τὰ χέρια ἐνὸς παιδιοῦ,
τριαντάφυλλα δικὰ σου καὶ νὰ τὰ κρατῆς
σὰν ἀνεπάντεχο καλό, μεσοστρατὶς!

Γλυκὰ τὸ μάντευα ποιάν εἶχαν ἀφορμῆ
στὸ δρόμο οἱ παγαιμοί, στὸ δρόμο οἱ ἐρχομοί,
τὰ εὐκαιρα γόνατα, γιὰ τρέξιμο γοργά,
τὰ ἔτοιμα πού ἐπαιζαν τὰ γόνατα, ζυγά!

Ἄνοιξη ἡ γειτονιά, κ' ἡ μέρα ζωγραφιά!
Πολὺ ἦταν ν' ἀξιοθῶ παρόμοιαν ὁμορφιά,
—τριαντάφυλλο τὸ στόμα μου τριανταφυλλί,
τ' ἀνθία τ' ἀμαρτωλά στὸ στόμα νὰ φιλή;

Γίνεται νὰ εὐφρανθῆς τριαντάφυλλα, χωρὶς
τριαντάφυλλο καὶ σὺ στὸ στόμα νὰ φορῆς;
Κάθε πού γεύτηκα πιοτὸ δροσιστικό,
τὸ στόμα εἶχα κ' ἐγὼ τριαντάφυλλο γλυκό!

... τὰ πολυδουλεμένα, τριπλοσκαλιστά,
πολύφυλλα, πολύδιπλα, ἀνοιχτά!
τ' ἀγέρι τὰ συγκρούει, τ' ἀγέρι τὸ ψιλὸ,
κι' ὡς γιὰ ξεφύλλισμα τ' ἀνοίγει ἀπατηλὸ...

Δὲ μὲ μαρτύρησαν στὰ μάτια σου μπροστὰ
τόσο τὰ μάτια μου, ὅσο τὰ ρόδα αὐτά,
γιατὶ ἦσουν ἕνα, ἐσὺ μ' αὐτά, κ' ἐσὺ μαζί,
καὶ γιὰτὶ ἀπάνω τους μεγάλωνες ἐσὺ

—στὸ δρόμο, σ' ἀψηλὸ μπαλκόνι ἀντικρινό—
ἀγάπη τῶν δεκάξῃ μου χρονῶ!

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΑΣΥΜΦΩΝΙΕΣ

Μοῦ ἔτυχε προχθές νά βρεθῶ στήν πιό δύσκολη θέση πού μπορεῖ νά βρεθῆ ἄνθρωπος στή ζωή του. Μέσα σέ κάποιο προαστιακό λεωφορεῖο, συνταξίδεψα μέ τήν ἄρνησή μου, ἐνσαρκωμένη σ' ἕναν ἄνθρωπο. Συνταξίδεψα εἶναι ἕνας λόγος. Δέ συνταξίδεψα ἀπλῶς. Ὁ ἄνθρωπος πού ἀποτελοῦσε τήν τέλεια ἄρνησή μου, ἦρθε καί κάθισε κολλητά μου σ' ἕνα διπλό κάθισμα. Ἦταν ἕνας γνωστός μου κύριος πολύ εὐγενικός, πολύ γλυκύκοιμητος καί πολύ συμπαθητικός. Ἀλλά δέ θά ἦταν βολετό νά συμφωνήσουμε μαζί σέ τίποτα. Ἐγνώριζα τίς ἰδέες του, τίς ἀρχές του, τὰ φρονήματά του. Ἐντελῶς ἀντίθετα ἔλα ἀπό τὰ δικά μου. Εἶχαμε συναντηθῆ πολλές φορές, εἶχαμε ἀνταλλάξει ἀσήμαντα λόγια, στό πόδι, ἀλλά δέν ἀγγίξαμε ποτέ κανένα ἐπίμαχο ζήτημα. Ἦξερε ἴσως τίς ἰδέες μου κ' ἐγώ ἤξερα τίς δικές του, ἀλλά τίς βάζαμε νά κοιμηθοῦν ὅση ὥρα ἤμαστε μαζί. Σ' αὐτό βοήθησε καί ἡ παρουσία τρίτων προσώπων. Αὐτή τή φορά ὅμως δέν ἦταν τὸ ἴδιο. Ἦμαστε μόνοι μας οἱ δύο, καθόμαστε πλάϊ-πλάϊ, καί τὸ ταξίδι μας θά βαστοῦσε ἀπάνω ἀπὸ μισή ὥρα. Καί, στή μισή αὐτή ὥρα, γιά κάτι ἔπρεπε νά μιλήσουμε.

Γιά τί πράγμα ὅμως νά μιλήσουμε; Ἐδῶ σὰς θέλω. Γιά τὸν καιρό, πού εἶναι μιὰ λύση, ἐπιτέλους, σέ κάτι τέτοιες δύσκολες στιγμές, δέ μπορούσαμε νά μιλήσουμε περισσότερο ἀπὸ λίγα λεπτά τῆς ὥρας. Καί ὕστερα; Νά μιλήσουμε γιά τήν πολιτική; Δέ

θά συμφωνούσαμε ποτέ. Νά μιλήσουμε γιά κοινωνικά ζητήματα; Δέν ὑπῆρχε καμμιά ἐφαπτομένη στή σκέψη μας. Νά μιλήσουμε γιά φιλολογία; Θά ἦταν ἀδύνατο νά συνεννοηθοῦμε. Νά μιλήσουμε γιά τὸ γλωσσικό ζήτημα, πού ἔγινε πάλι ζήτημα τῆς ἡμέρας; Ἦταν ἀμετάπειστος καθαρευουσιάνος καί ἤμουν ἀμετάπειστος δημοτικιστής. Μάταια προσπαθοῦσα ν' ἀνακαλύψω ἕνα θέμα, ἐπιδεκτικό κάποιας συμφωνίας μεταξύ μας. Δέν ὑπῆρχε κανένα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός ἤξερα καλά πὼς εἶναι ἡ ἄρνησή μου, ὅπως εἶπα, σέ ὄλα. Καί ἄρχισε ἡ στενοχώρια μου. Ἀλλά κ' ἐκεῖνος φαινόταν πὼς εἶχε ἀρχίσει νά στενοχωριέται. Τί θά δίναμε, καί οἱ δύο μας, ἂν μπορούσε νά βρεθῆ, ἐκεῖνη τή στιγμή, κάποια εὐεργετική δύναμι νά μᾶς χωρίση! Ἀλλά δέν ἦταν τρόπος νά χωριστοῦμε. Ἦμαστε καταδικασμένοι νά παίξουμε τὸ δύσκολο ρόλο μας γιά ὀλόκληρα τριάντα λεπτά τῆς ὥρας.

Μαντεύω τώρα τήν ἀντίρρηση.

— Ἐπρεπε νά μιλήσετε, κύριε... θά μοῦ πῆτε. Νάχετε τὸ θάρρος τῆς γνώμης σας. Νά πῆτε ἐλεύθερα τίς ἰδέες σας, ν' ἀκούσετε τίς δικές του καί, ἂν δέ συμφωνοῦσαν μέ τίς δικές σας, νά τίς ἀντικρούσετε μέ γενναϊότητα καί εὐλικρίνεια. Αὐτό θά πῆ συζήτηση μεταξύ ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι ἠθικὸ κρυφτοῦλι, ὑπεκφυγὴ καί δειλία. Ἐπρεπε νά μιλήσετε, κύριε.

Ἐδῶ λοιπὸν εἶναι τὸ ζήτημα. Μπορεῖ νά μιλήση κανεὶς καί νά συζητήσῃ

μ' ἕναν ἄνθρωπο πού βρίσκεται σέ κάποια ἐφαπτομένη μαζί του. Πού διαφωνεῖ μαζί του σέ λεπτομέρειες. Πού εἶναι πληροφορημένος τουλάχιστο γιά κάποια γενικά ζητήματα. Ἀδιάφορο ἂν θά τὸν πεισῇ ἢ θά πεισθῇ. Αὐτό, ἐπιτέλους, εἶναι μιὰ εὐχάριστη συζήτηση. Ἴσως νά εἶναι καί κάποια συνεννόηση. Ἀλλά πὼς νά συνεννοηθῇ κανεὶς μέ τήν ἄρνησή του; Κάθε προσπάθεια ἐπαφῆς δέν εἶναι μόνο χαμένος καιρὸς καί χαμένος κόπος. Εἶναι σωστὴ δυστυχία!

Ἐπρεπε, βέβαια, ἕνας τρόπος νά ξεφεύγῃ κανεὶς, χωρὶς σπάσιμο τῶν νεύρων του, σέ μερικά τέτοια δύσκολα περιστατικά. Νά τὸ πάρῃ ἀπόφαση, δηλαδή, νά συμφωνῇ ἀπόλυτα καί χωρὶς τὴν παραμικρότερη ἀντιλογία, μέ κάθε ἀνοησία πού θ' ἀκούσῃ. Αὐτὸ ὅμως μπορεῖ νά γίνῃ ἐκεῖ πού δέν κινδυνεύει κανεὶς νά ἐκθέσῃ ἢ νά προδώσῃ τίς ἰδέες του καί τίς πεποιθήσεις του. Ἐκεῖ πού ἡ συμφωνία εἶναι μιὰ καλὴ καί φιλόδοξη πράξη, δηλαδή μιὰ εὐγενική παραχώρηση στήν ἀνθρώπινη ἀδυναμία. Καί σὰς φέρνω ἕνα παράδειγμα. Κάποτε, ὕστερ' ἀπὸ ἕναν τρομερὸ σεισμό, μιὰ καλὴ γριούλα μοῦ εἶπε:

— Μ' αὐτὰ πού κάνουμε, παιδί μου, καί ὅπως κατάντησε ὁ κόσμος, μᾶς ὠργίστηκε ὁ θεός. Τί καλὸ περιμένουμε;

Τί ἔπρεπε νά τῆς ἀπαντήσω; Νά τῆς πῶ πὼς λέει ἀνοησίες; Νά τῆς κάνω ἕνα μάθημα Γεωλογίας; Νά ἐπικαλεσθῶ τὸ λογικὸ ἐπιχείρημα ὅτι, ἂν ὁ σεισμός ἦταν ὀργὴ καί τιμωρία θεοῦ, ἔπρεπε νά καταστρέψῃ τοὺς ἀμαρτωλοὺς καί τοὺς ἄδικους πού ζοῦνε μέσα στήν Ἀθήνα, καί ὄχι τοὺς φτωχοὺς χωριάτες καί τὰ ἄθωα παιδάκια, πού εἶχαν πέσει ἀπάνω τους τὰ σπῆτια τους καί τοὺς πλάκωσαν; Νά τῆς κλονίσω, δηλαδή, χωρὶς κανένα σκοπὸ, στὰ γεράματά της, τὴν πίστη

ὀλόκληρης τῆς ζωῆς της; Θά ἦταν μιὰ κακὴ πράξη.

— Δίκιο ἔχεις, κυρούλα μου... τῆς εἶπα. Ὅπως πάει ὁ κόσμος, θά ἰδοῦμε καί πολὺ χειρότερα ἀκόμα.

Ἀλλὰ πὼς νά συμφωνήσῃ κανεὶς σοβαρὰ μ' ἕναν καθηγητὴ, μ' ἕνα γιατρό, μ' ἕνα δικηγόρο, ὅταν ἔχη κι' αὐτὸς τίς ἰδέες τῆς γριούλας, χωρὶς νά εἶναι ἡ συμπαθητικὴ γριούλα πού τῆς εἶχα προσφέρει τὴ συμφωνία μου σὰν ἐλέημοσύνη; Καί πὼς πάλι νά πιάσῃ συζήτηση μαζί τους, ὅταν ἔχη τὴ βεβαιότητα ὅτι κάθε συνεννόηση εἶναι ἀδύνατη; Ἐπιτέλους, οὔτε μαθήματα εἶναι ὑποχρεωμένος νά δίνῃ κανεὶς σέ κακοκέφαλους μαθητές, χωρὶς νά πληρώνεται μάλιστα, οὔτε καυγάδες νά πιάνῃ, χωρὶς νά ἔχη βρεξή γιά καυγάδες. Καί σ' αὐτὴ τὴ θέση, ἀκριβῶς, εἶχα βρεθῆ, μέ τὸν εὐγενικό μου συνταξιδιώτη.

Ἴσως θάχετε τώρα τὴν περιέργεια νά μάθετε πὼς βγήκα ἀπ' τὴ δύσκολη θέση μου. Ἀπλούστατα, δέ βγήκα καθόλου. Ἐβγαλα μιὰ ἐφημερίδα κι' ἄρχισα νά διαβάζω. Τὸ ἴδιο ἔκανε κ' ἐκεῖνος. Ἀλλά καί οἱ ἐφημερίδες μας βρέθηκαν θανάσιμα ἐχθρικές μεταξύ τους. Καθὼς κρατοῦσα τὴ δική μου ἐφημερίδα στὸ χέρι, κατάλαβα μιὰ στιγμή πὼς ἐνοχλῶ τὸν καλὸ μου συνταξιδιώτη καί μόνο μέ τὴ θέα της. Ἀπὸ εὐγένεια, τὴ δίπλωσα καί τὴν ἔβαλα στήν τσέπη μου. Καί, σὰν εὐγενικός ἄνθρωπος, ἔκαμε τὸ ἴδιο. Καί τὸ κοινὸ μας μαρτύριο ἐξακολούθησε, ὡς τὸ τέλος τοῦ ταξιδιοῦ.

Λένε γιά τὴν «ἀσυμφωνία χαρακτήρων» πὼς χωρίζει ἀντρόγυνα. Ἡ ἀσυμφωνία τῶν χαρακτήρων δέν εἶναι τίποτε. Εἶναι ἴσως καί κάποια ποικιλία σέ μιὰ συμβίωση. Ἐκεῖνο πού εἶναι τρομερὸ, ἔστω καί σέ μιὰ συμβίωση μισῆς ὥρας, εἶναι ἡ ἀσυμφωνία τῶν μυαλῶν.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ξουν τ' άλλα φυτά των παρτεριών. Το άρωμά τους είναι βαρύ, επικίνδυνο, όσο κι' αν φαίνεται γλυκό. "Ας μὴν αφήνουμε σέ κρεββατοκάμαρες μπουκέτα με κρίνους γιατί μπορεί νά τὴν πάθουμε, ὅπως οἱ ἠρωίδες μερικῶν διηγημάτων τῆς σχολῆς τοῦ Ἀλφόνσου Κάρρ. Στους νευρικούς, τὸ μεθυστικό αὐτὸ ἄρωμα φέρνει πονοκέφαλο, ζάλη, κ' ἂν ἡ καρδιά εἶναι πολλὴ ἀδύνατη, μπορεῖ καὶ θάνατο. Μοιάζει με τὴν εὐωδιά τοῦ ὑάκινθου... "Ἡ ἀρωματοποιία κατάρθωσε νὰ κλείσῃ τὸ ἄρωμα τοῦ κρίνου μέσα στὰ κρυσταλλένια τῆς μπουκαλάκια. Δυστυχῶς ὅμως τὸ μεγαλείτερο μέρος χάνεται με τὴν ἀπόσταξη. Οἱ κυρίες ξέρουν ὅτι τὸ ἀπόσταγμα τῶν παρθενικῶν κρίνων εἶναι καλλυντικό κατάλληλο γιὰ λευκὰς ἐπίδερμίδες, καὶ μάλιστα ἂν τὸ ἀναμιξοῦμε με λίγο τρυγικὸν ἄλας.

Σχεδὸν ὅλα τὰ χρώματα τῆς παλέτας ἀντιπροσωπεύονται με τὸ λουλούδι αὐτό. Στὴν Ἑλλάδα εὐδοκιμοῦν οἱ κρίνοι τῶν περισσοτέρων χρωμάτων.

Στὴν πατρίδα μου, ἡ ἀρχαία Κάναθος Πηγὴ — ἡ σημερινὴ «Γλυκεία» — κίτρινίζει κάθε ἀνοιξὴ ἀπὸ αὐτόφυτα νερόκρινα, κροκάτα, πού τὰ κόβαμε, σὰν ἡμαστέ παιδιά, νὰ τὰ πᾶμε στους παπάδες γιὰ τὸν Ἐπιτάφιο.

Ὁ μακαρίτης Νικ. Φερεκύδης ὁ ζωγράφος, πού ἀρπάξε τὴ θανάσιμη ἐλονοσία ζωγραφίζοντας μῆνες δλάκερους κοντὰ στὰ στεκάμενα νερά τῆς Ἀκαρνανίας, μοῦ ἔλεγε κάποτε, δείχνοντάς μου ἕνα θαυμάσιο πίνακά του με κίτρινα κρίνα:

— Νά, αὐτὰ μοῦ φάγανε τὸ κεφάλι!

Ὁ γαλάζιος κρίνος εἶναι ἐπίσης στόλισμα τῶν κήπων μας. Φυτρώνει καὶ ἀγριος, στὶς ἀκροποταμιές. Ἀκόμη καὶ στὴν ἀκρὴ τοῦ γιαιοῦ. Λίγοι ἄσπροι κρίνοι, λίγοι γαλάζιοι σ' ἕνα βάζο, καὶ νὰ τὰ ἐθνικά μας χρώματα, πού ἐρεθίζουν τόσο τὸ φίλο μου τὸ Βάρναλη!

Μὰ μήπως δὲν ὑπάρχει καὶ ὁ... κομμουνιστικὸς κρίνος, ὁ κόκκινος, πού μάλιστα ἕνα εἶδος στὴ Σιβηρία γίνεται δυὸ μέτρα ψηλός; Οἱ Σιβηριανοὶ βράζουν τίς πατάτες του καὶ τίς τρῶνε. «Σαράνα!», σοῦ λένε καὶ γλύφουν οἱ κακόμοιροι τὰ δάχτυλά τους. Μιὰ παραλλαγή, ὁ βαθυκόκκινος κρίνος τῆς Καμτσιάτικας, εἶναι ἀνθος ἀκόμη ὠραιότερο. Οἱ ψαράδες πού παστῶνουν τὸ μαῦρο χαβιάρι στὶς ὄχθες τοῦ Βόλγα, βράζουν μέσα στὴ χορτόσουπά τους ρίζες τοῦ κρίνου αὐτοῦ καὶ τρέφονται με αὐτές. Δηλαδή, αὐτοὶ τρῶνε κρινόριζες καὶ στέλνουν τὸ μαυροχάβιαρο γιὰ τοὺς ρήτορες τῆς Μόσχας καὶ τίς δεξιώσεις τῶν πρεσβειῶν...

Ὁ Γερ. Μαρκοῦ — πού θὰ εἶχε ἀκούσει, φαίνεται, γιὰ τοὺς σιβηριακοὺς κρίνους — τοὺς φαντάστηκε λευκοὺς σὰν τὸ

χιόνι τῆς ὑπερβόρειας αὐτῆς χώρας. Σ' ἕνα περιεργὸ ποίημά του, «Ὁ Χάρος στὴν ἐρημιὰ», ὁ Κερκυραῖος ποιητὴς πραγματεύεται τὴν ἰδέα τῆς ἀφθαρσίας τῆς ζωῆς στὸν πλανήτη μας:

Μιὰ μέρα ὁ Χάρος βρέθηκε βαθεῖα στὴ Σιβηρία

Κ' εἶπε: «Τί τόπος νᾶναι αὐτός;
Οὐδὲ χορτάρι, οὐδὲ θνητὸς
Ὅλα λευκά καὶ κρύα».

Ὁ μοιραῖος Ἐξολοθρευτὴς, με τὸ φοβερὸ ξιφοδρέπανο, ξαπλώνεται στὸ «ποθητό» του χιόνι, πού τοῦ εἶναι «κλίνη γλυκεία», θέλοντας «νὰ πάρῃ λίγη ἀνάπαυση», καὶ αὐτοκολλακεύεται με τὴ σκέψη πὼς μιὰ μέρα, ἐξαφανίζοντας σιγά-σιγά κάθε ἐκδήλωση ζωῆς, θὰ κυριαρχήσῃ τέλος στὴν Πλάση:

«Σὰν ἀπ' ἀστέρια ὀλόγυμνος μεῖνῃ ὁ γαλάζιος θόλος,

Σὰν χλόη δὲν ἔβγη πουθενά,
Δικός μου τότε ἀληθινὰ
Θὲ νᾶναι ὁ κόσμος ὅλος.»

«Δικός μου, ναί!» Τὸ λόγο του νὰ σώσῃ
[δὲν προφτάινει

πού σκάει τὸ κρούσταλλο με μιὰς,
Καὶ, στόλισμα τῆς ἐρημιᾶς,
Ἐνα λουλούδι βγαίνει.

Τὸ λουλούδι εἶναι ἕνας ἄσπρος ἐξωτικὸς κρίνος, πού:

Μέσ' ἀπὸ τ' ἄσπρα φύλλα του, στὸ βορεινὸν ἀέρα,

Χύνει ἀπριλιάτικην ὀσμὴν
Τὸ βλέπει ὁ Χάρος καὶ μ' ὄρμη
Πετάει σκιασμένος πέρα.

Καὶ με τ' ὄργανο τῆς καταστροφῆς στὸν ὄμο, πᾶει φωνάζοντας πὼς εἶναι μάταιες οἱ προσπάθειές του, ἀφοῦ ἡ ζωὴ εἶναι ἀκατάλυτη, ἀφοῦ μιὰ μέρα «σὰν τοῦ πάγου τὸν ἀνθὸ» θὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ μνήματά τους καὶ οἱ πεθαμένοι.

Στὴν Εὐρώπῃ εὐδοκιμοῦν διάφορες παραλλαγές κόκκινου κρίνου, ἄλλοι με μαῦρες τίντες, ἄλλοι με ἄσπρο φόντο, ἄλλοι με γκρίζο καὶ με σχήματα πού ποικίλουν ἀπὸ τοῦ ποτηριοῦ ὡς τὸ σχῆμα Ἰνδικοῦ τουρμπανιοῦ. Ἐνα εἶδος, δικό τους, οἱ Ἄγγλοι τὸ λένε τούρκικο φέσι.

Οἱ ἀρχαιολογοῦντες βοτανικοὶ ἀνακάλυψαν ὅτι ὁ Ὑάκινθος τῶν ἀρχαίων δὲν ἦταν ὁ ὑάκινθος πού λέμε ἐμεῖς σήμερα, (δηλαδή τὸ διατσέντο), ἀλλὰ τὸ ἐπιστημονικὰ λεγόμενο μαρτίγωνον (martigon), δηλαδή ὁ κόκκινος κρίνος. Ἡ μυθολογία λέει ὅτι ὁ Ἀπόλλων, ἀφοῦ σκότωσε ἀπὸ ἀπροσεξία με τὸ δίσκο του τὸν νεαρὸ ἀθλητὴ Ὑάκινθο, τότε μεταμόρφωσε στὸ δμώνυμο ἀνθος.

Ἐχουμε ἀκόμα καὶ τὸν πορτοκαλλὸ «κρί-

νο τοῦ Καναδά», θαυμάσιο λουλούδι, πού ξεπερνᾷ τὸ ἀνάστημα ἀνθρώπου. Ἐχουμε τὸν «Ἴγρινο κρίνο», τῆς Κίνας, κόκκινος σὰ μίνιο, με μαῦρες ραβδώσεις. Ἐχουμε τὸν Ἰσπανικὸ, με τὸ χρῶμα τοῦ χαλκοῦ. Ὁ «Ἀλβανικὸς κρίνος» εἶναι κίτρινος, πασίγνωστος καὶ στὴν Ἡπειρο καὶ στὴ Νότιο Μακεδονία.

Καὶ τώρα ποῖός ἀπ' ὅλους εἶναι ὁ ὠραιότερος, ὁ βασιλιάς τῶν κρίνων νὰ ποῦμε; Ἐνας ξένος ἀνθοκόμος γράφει: «Ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους εἶναι ὁ χρυσὸς κρίνος τῆς Ἰαπωνίας, ἄνθος γιγάντιο, ροδόχρυσος σὰν τὸ χρῶμα τοῦ ἡλιοβασιλέματος.»

Ἐγὼ νομίζω πὼς ὁ ὠραιότερος κρίνος εἶναι ὁ ἄσπρος. Εἶναι τὸ «κρίνον τὸ πάλλευκον» τῶν Ἑλλήνων, πού τ' ὠνόμαζαν καὶ βασιλικὸν κρίνον ἢ καὶ κρινάνθεμον. Εἶναι τὸ τραγουδημένο ἀπὸ τὸν Ἀνακρέοντα ἀφθονο λουλούδι τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, πού μ' αὐτὸ γέμιζαν τὰ κἀνιστρά τους οἱ παρθενικὲς κληφθὲρες τῶν Παναθηναίων

καὶ στόλιζαν με γιρλάντες τοὺς βωμούς τους οἱ ἱερεῖες τῆς Ἥρας... Εἶναι τὸ χριστιανικὸ «κρίνο τῆς Παναγίας», τὸ ἀγαπητὸ καὶ στὸ λαὸ μας, πού αὐτὸ, βέβαια, ἐννοεῖ ὅταν τραγουδάει κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς καλῆς του:

Ἐβγα, κρίνε μου,
καρσί καὶ κρίνε μου!...

Οἱ ποιηταὶ (ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ φίλο κ. Ἀγγελο Σημηριώτη, πού προτιμᾷ τὰ δικά του, φανταστικά, «Μαῦρα Κρίνα») αὐτὸ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τους. Γενικὰ ὅμως, ὕστερα ἀπὸ τὸ ρόδο, ὁ κρίνος εἶναι γιὰ τοὺς εὐνοουμένους τῶν Μουσῶν, παλιούς καὶ νέους, τὸ πιὸ ἀγαπημένο τους λουλούδι, διακοσμητικὸ σύμβολο τῆς αἰσιοδοξίας. Ἐνας Γάλλος ποιητὴς τῆς τελευταίας ὥρας, ἀγροτικός, ὁ Ἀλφρέδος Ντρουάν, σὲ μιὰ σειρά ποιημάτων του πού δημοσιεύει τώρα στὴ Revue de France, τοποθετεῖ τὸ λουλούδι μας φινάλε μιὰς χαριτωμένης ζωγραφιάς. Ὁ ποιητὴς φέρνει τὴ φίλη του μακριὰ ἀπὸ τὴ βουὴ τοῦ Παρισιοῦ:

Στὸ ἐξοχικὸ τὸ μαγαζί, πού ἡ κούραση ἢ γλυκεία
βρίσκει τ' αὐτὰ τὰ φρέσκα καὶ τὸ γάλα
καὶ τ' ἀγρία χαμοκέρασα, πού ἡ γύρω λαγκαδιὰ
τὰ δίνει τώρα μπόλικά, μεγάλα.

Πιὸ κεῖθε, ἀσπρίζει ἡ δημοσιὰ, κ' ἡ σιγαλιὰ μᾶς ζώνει.
Καὶ ἡ ντάλα τοῦ μεσημεριοῦ
σκορπάει τριγύρω μας ζεστὸ ἕνα κύμα πού, ναρκώνει
ὅλα τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ.

Οἱ δυὸ μας, με μιὰ μέλισσα μονάχα πλανεμένη
πού ἴσως τὴν τράβηξε ἡ σκιά.
Ἀέρινη συντρόφισσα με μέση χρυσομένη
μόλις μᾶς ἀγγίξε ἀλαφρά με τὸ φτερό καὶ πάει...

Τ' ἄρωμα, λές, ἀπ' τὸν καφέ τὴν ὥρα βελουδίξει,
τέλος στ' ἀπλὸ μας πρόγεμα, ἐδῶ στὴν κόψη.
Κ' ἡ εὐτυχία μέσα μας θρονιάστηκε κι' ἀνθίζει
σὰν κρίνος σὲ κρυστάλλινη ἀνθοδόχη!

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

Ο ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ ΚΑΙ Η ΙΤΑΛΙΑ

IV

«Η Πάπισσα Ιωάννα»

Όσον όμως και αν ήτο ισχυρά η αγάπη του Ίταλικού λαού προς τας τέχνες, από τότε κατΐσχυε αυτής η αγάπη προς την πατρίδα και προς την ελευθερίαν. Αυτή, εις ην οφείλονται τόσαι λαμπρά σελίδες, κατέληξεν τον Απρίλιον του 1849 και εις δεινήν περιπέτειαν: Τήν επανάστασιν της Γένοβας και την πολιορκίαν και άλωσιν αυτής υπό του πεδεμοντινού στρατού. Εις την περιπέτειαν δέ ταύτην οφείλεται η Πάπισσα Ιωάννα, δηλαδή το πρώτον έργον του Ροΐδου και το έλληνικόν μυθιστόρημα πού, ως έλέχθη και ανωτέρω, έλαβε τας περισσότερας εκδόσεις (1) και μετεφράσθη εις τας περισσότερας ξένας γλώσσας (2).

Επανάστασις πόλεως πατριωτικής ως η Γένοβα κατά βασιλέως ένσαρκουόντος την πατρίδα ως ο Βίκτωρ-Έμμανουήλ, φαίνεται σήμερον άκατανόητος. Δέν έξηγείται δέ πραγματι παρά υπό ιστορικής εξέλιξεως ήτις δύναται να συνοψισθή ως έξης:

Η Γένοβα (όπως και η Βενετία) έζηκούθησε αποτελούσα κράτος ανεξάρτητον μέχρι του Ναπολέοντος. Τόν ζυγόν του τον βαρέως έφερον οι Γενοβέζοι (δέν τολμώ να είπω οι Γενοσήνιοι). Όταν λοιπόν τώ 1814 ένεφανίσθησαν οι Άγγλοι, έγινοντο ούτοι δεκτοί μετά χαράς, τοσαύτω μεγαλειότητας καθ' όσον ο επί κεφαλής των Βρεττανών λόρδος William Bentinck υπεσχέθη την ανασύστασιν της παλαιάς Δημοκρα-

τίας. Ο Μπέντιγκ, κατά τάλλα καλός στρατιωτικός και διπλωμάτης, ανήκεν εις την κατηγορίαν εκείνων των άνδρών οτινες, έμπνεόμενοι υπό ευγενών και φιλανθρώπων αίσθημάτων, προκαλοῦσιν άναστατώσεις και συμφοράς. Ούτω, τώ 1812 ειχεν αυτόβούλως χορηγήσει εις τους Σικελούς Σύνταγμα, όπερ υπήρξεν η άφειτηρία μακρών προστριβών μεταξύ των νησιωτών και του νομίμου αυτών βασιλέως, άρνηθέντος να έφαρμόση τον νέον Χάρτην. Περί το πέρας του βίου του, γενόμενος γενικός διοικητής της Ίνδικης, ο Μπέντιγκ μικρού δειν προεκάλει επανάστασιν, θελήσας να καταργήση το άναντιρρήτως άπάνθρωπον(3) έθιμον να καίεται η χήρα επί της σορού του συζύγου. Πιστός εις αυτό το σύστημα φιλελευθέρων η φιλανθρωπιστικών γκαφών, ο ευγενής λόρδος προέβη τώ 1814 εις τας προμνησθείσας προς τους Γενοβέζους ύποσχέσεις. «Όταν όμως συνέτασσε την πρόκλησιν του, δέν ειχε φροντίση να εξασφαλίση την έγκρισιν της Κυβερνήσεώς του. Αυτή δέ, συμμερισθείσα την γνώμην των άλλων νικητών του Ναπολέοντος, έστερξε την προσάρτησιν της Γένοβας εις το βασίλειον της Σαρδηνίας.

Οι Γενοβέζοι, οτινες καθ' όλόκληρον σχεδόν το 1814 ειχον μείνη ήμιανεξάρτητοι και οτινες ειχον προετοιμάσει και Χάρτην Ικανοποιούντα και τά λαϊκά στρώματα, ήσθάνθησαν μεγίστην απογοήτευσιν βλέποντες όχι μόνον ότι η πατρίς των υπεβιάζετο εις την βαθμίδα επαρχιακής πόλεως, άλλ' ότι έστεροῦντο και των συνταγματικών ελευθεριών. Το κακόν έπεδεινώσεν αν Λιγουρία, όπως και εν τή λοιπή Ίταλία η ψυχοσύνθεσις των ήγεμόνων ους επανέ-

1876. Έν τώ συντόμω του προλόγω ο μεταφραστής λέγει ότι ο Ροΐδης έθηκεν εις την διάθεσιν του αντίτυπον πλούτιοθεν με σημειώσεις του και έπεθεώρη σε τώ χειρόγραφω της μεταφράσεως. Νέον τούτο δείγμα της Ιταλομαθείας του.

(3) Άπάνθρωπον και διά τον μεταστάντα όστις διακρίνεται, εις αντάλλαγμα του θανάτου, ν' απολοῦη εν τώ άλλω κόσμω κατά τό μάλλον η ήτιον μακράς διακοπής του συζυγικού βίου.

φερον επί των θρόνων των η συνθήκη της Βιέννης, και οτινες ένησμενίζοντο θεωρούντες την Γαλλικήν Επανάστασιν ως γεγονός άνόπαρκτον (4).

Τα πνεύματα εξηρηθίσθησαν έτι μάλλον όταν εις τον πόθον της τοπικής και άτομικής ελευθερίας προσετέθη εκείνος της δημιουργίας μιας ένιας Ίταλίας. Έπειδη δέ η καθολική εκκλησία έθεωρείτο ως ένισχύουσα συστηματικώς την αυστριακήν έπιρροήν και την αντιδραστικήν πολιτικήν των τοπικών κυβερνήσεων, εκ παραλήλου προς τό ένθικιστικόν ήρχισε πνέον και πνεύμα άντικληρικών.

Η Γένοβα, πατρίς του έν τώ μεταξύ άνδρωθέντος Ιωσήφ Mazzini, κατέστη έν των κυριωτέρων κέντρων του καρβοναρισμού, και γενικώτερον της Έθνικιστικής κινήσεως. Οθεν, από του 1821(5) και έντεῦθεν, αι στάσεις και οι διωγμοί ήσαν συνεχώς εις τήν ήμερησίαν διάταξιν.

Αίφνης τώ 1848 έφάνη προς στιγμήν ότι όλα τά πολιτικά και ένθικά όνειρα θα έξεπληροῦντο. Εις τον παπικόν θρόνον ανήρχετο Ιεράρχης σχετικώς νεώτατος, ο Πίος Θ', οδτινος η πρώτη πράξις ήτο να χορηγήση Σύνταγμα εις τους υπηκόους του. Έξ άλλου την Γαλλικήν επανάστασιν του 1848 διεδέχοντο άλλεπάλληλοι στάσεις και ένθικιστικά κινήματα. Ο αυτοκράτωρ της Αυστρίας ήναγκάζετο να παραιτηθῆ υπέρ του άνεψιού του

(1) Τούτο είναι άληθές όχι μόνον περι των Βουρβόνων της Νεαπόλεως, αλλά και περι του πρεσβυτέρου κλάδου του οίκου της Σαβοΐας. Συνιστώ σχετικώς την άνάγνωσιν του ήμερολογίου της κομήσεως de Volpne, ής ο πατήρ ήτο πρέσβυς του Λουδοβίκου 18ου εις την αυλήν Βικτωρος-Έμμανουήλ Α'. Οδτος ήναγκάσθη να παραιτηθῆ τώ 1821, διεδέχθη δ' αυτόν ο άδελφός του Κάρολος-Φήλιξε, με τον όποιον έξέλιπεν τώ 1831 ο πρεσβύτερος κλάδος του οίκου της Σαβοΐας, τω θρόνω παριελθόντος εις τον και τον βασιλεύοντα κλάδον, του Savoia-Carignano.

(2) Οτε ο Κάρολος-Άλβέρτος, διορισθείς προσωρινώς άντιβασιλεύς, έχορηγήσεν εις τό Πεδεμόντιον τό πρώτον σύνταγμα.

Φαγκίσκου-Ιωσήφ. Οι Ούγγροι άνεπέτασαν την σημαίαν της ανεξαρτησίας. Ο άνέκαθεν φιλελεύθερος Κάρολος Άλβέρτος έχορήγει σύνταγμα και εισβαλών εις Λομβαρδίαν έγκαινιάζε δια των όπλων τό έργον της Ίταλικής παλιγγενεσίας. Άλλ' η διάλυσις των όνειρων ταύτων υπήρξε ταχυτάτη. Το ρωμαϊκόν σύνταγμα κάτέρρευε και ο κοινοβουλευτικός πρωθυπουργός, ο διάσημος παινικολόγος και οικονομολόγος Rossi (6) έδολοφονείτο. Τάς δέ πρώτας νίκας του Καρόλου-Άλβέρτου διεδέχοντο δειναι άποτυχία και η παραίτησις του βασιλέως χάριν εκείνου, όστις έμελλε όχι πολλά έτη βραδυτέρον, να πραγματοποιήση τά ιδανικά υπέρ των ο πατήρ του έθυσιάζετο.

Όταν η είδησις της ήττης της Νοβάρρας έφθασεν εις Γένοβαν, συνδυαζομένη προς άπειλήν καταλήψεως της πόλεως υπό του αυστριακού στρατάρχου Ραδέτακι, ο λαός καταληφθείς υπό όμαδικής άλλοφροσύνης (folie collective) εκήρυξε την Γένοβαν κράτος ανεξάρτητον. Ο Βίκτωρ-Έμμανουήλ δέν ήδύνατο ν' άνεχθῆ πράξιν εξασθενούσαν τό Πεδεμόντιον, τό μόνον προπύργιον της Ίταλικής ανεξαρτησίας. Έστειλε λοιπόν τον μετέπειτα πολλαχώς δοξασθέντα στρατηγόν Λαμάρμορα, όστις, μετά όλιγοήμερον πολιορκίαν και δεινόν βομβαρδισμόν, έγένετο κύριος της πόλεως και ούτως έληξεν έπεισόδιον όπερ έχαρακτηρίζετο προσφάτως εν τή Ίταλική Έγκυκλοπαιδεία ως «μια των θλιβερωτέρων σελίδων του risorgimento».

Πρέπει εν τούτοις να επικαλεσθῆ τις ως έλαφρυντικόν των Γενοβέζων ότι τό κίνημά των ωφείλετο όχι εις έλλειψιν άλλ' εις πλημμύραν πατριωτισμού, η, αν προτιμάτε,

λειορκίαν και δεινόν βομβαρδισμόν, έγένετο κύριος της πόλεως και ούτως έληξεν έπεισόδιον όπερ έχαρακτηρίζετο προσφάτως εν τή Ίταλική Έγκυκλοπαιδεία ως «μια των θλιβερωτέρων σελίδων του risorgimento».

Πρέπει εν τούτοις να επικαλεσθῆ τις ως έλαφρυντικόν των Γενοβέζων ότι τό κίνημά των ωφείλετο όχι εις έλλειψιν άλλ' εις πλημμύραν πατριωτισμού, η, αν προτιμάτε,

(6) Διδάσκαλος εν Γενεύη του πρώτου καθηγητού των Οικονομικών εν τώ Πανεπιστημίω Αθηνών Ιωάννου Σούτζου.

Ο ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ
την εποχήν της συγγραφής της «Πάπισσας»

Καρικατούρα του Έμμανουήλ Ροΐδη υπό του θέμου 'Αννίνου, από το πρώτον φύλλον του εβδομαδιαίου «'Αστώς». Ο Ροΐδης ως κυβερνάντα βγάζει περίπατο το «'Αστυ». Διακρίνονται τα κέρατα του 'Ασμοδαίου. Ο «'Ασμοδαίος» υπήρξε το γελοιογραφικόν περιοδικόν, το οποίον ο Ροΐδης εξέδιδε εν συνεργασία με τον θέμον 'Αννίνον πριν ούτος εκδόση το «'Αστυ».

τέλουν αξιόλογον μέρος του πληθυσμού.⁽¹⁾ Πώς υπεδέχθησαν οι Έλληνες τους Ίταλούς, μανθάνει τις από τας ανταποκρίσεις

(1) Κατά την Μεγάλην Έλληνικην Έγκυκλοπαιδείαν (βλ. το έκτενές άρθρον 'Ερμούπολις) ο πληθυσμός της πόλεως ανήρχετο το 1853 εις 19,981 ψυχάς. Αν αφαιρέση τις τας γυναίκας, τους γέροντας και τα παιδιά, μένουσιν περί τους 6000 άνδρες εις θέσιν να καρδίουν την ζωήν του. Οθεν οι Ίταλοί απέτελουσιν σχεδόν το δέκατον του εργαζομένου άνδρικού πληθυσμού.

των έφημερίδων του Τορίνου (των μόνων εν Ίταλία έλευθέρων να πραγματεύονται το θέμα) και από τα βιβλία ή άρθρα άτινα έγραψαν βραδύτερον έπιφανείς πρόσφυγες, ώς ο Τοιμαζέο, ο Ρεγκάλδ, ο Καννίνι και άλλοι, ών περίληψιν άδρομερή δίδει ο κ. Κώστας Καιροφύλας⁽²⁾.

Αι Ίταλικαί αΰται πηγαί όμιλοϋσι πολύ πλέον έλευθέρως παρ' ό,τι θά ήδύνατο να πράξη Έλλην περί της δυτως άδελφικής δεξιώσεως ής οι δυστυχείς έκπατρισθέντες έτυχον παρ' των Έλληνικών άρχών και της Έλληνικής κοινωνίας. Δέν παραλείπουσι δέ να σημειώσωσι ότι τα μέτρα άτινα έλήφθησαν τότε υπό της Κυβερνήσεως (ιδίως το έπίδομα όπερ. παρ' όλον το και τότε παρατηρούμενον έλλειμμα του προϋπολογισμού, έχορηγήθη εις τους άποβιβαζομένους) έχαρκτηρίσθησαν υπό της Αυστριακής κυβερνήσεως ώς παραβίασις της ουδετερότητος και έξεβήκαν την Έλλάδα εις σοβαρούς κινδύνους.

Αντιθέτως, δέν άφθονοϋσι αι πληροφορίαι περί του τρόπου καθ' όν έξοικονόμουν τα πρὸς το ζήν οι πρόσφυγες άπαξ άποκαταστηθέντες. Περί δέ της έπιρροής ήν έσχον επί των ήθών και έθίμων του έγχωρίου πληθυσμού, άορίστως μόνον γνωρίζομεν ότι μεγάλας συνέτειναν εις την αναγέννησιν των τεχνών και ιδίως της μουσικής. Απ' αΰτης δέ της άπόψεως πολύτιμος είναι σελις ήν άποσπῶ από την Ίστορίαν ενός σκύλου, ένα από τα ωραιότερα Συριανά Διηγήματα.

Έρχόμενος έξ Ίταλίας, δέν εϋρέθην όσον έφοβούμην εις την Σύραν ξενιτευμένος. Πολλοί τῶ όντι άπέμενον άκόμη εις την ύμνηθεισαν υπό του Όρφανίδου ξηρόνησον Ίταλοί πατριῶται έκ των φιλοξενηθέντων μετά την άποτυχίαν της έπαναστάσεως του 1848. Οι Ίταλοί ήσαν οι πλείστοι άκονηταί ξυραφίων, καθαρισταί κηλίδων, συγκολληταί σπασμένων πινακίων, άνακαινισταί παλαιών υποδημάτων, διακοσμηταί των νεκρικών φερέτρων, εϋνουχισταί πετεινών, υπαίθριοι τηγανισταί σαριδων και πάντες άνεξαιρέτως ζωγάφοι, λιθοξόδοι, χοροδιδάσκαλοι και μουσικοί. Αι αξιώσεις των καλλιτεχνών τούτων περιωρίζοντο εις το να μη άποθάνωσι της πείνης, ο δέ βίος δέν ήτο τότε όπως σήμερα ακριβός. Αντι είκοσιπέντε τόν μήνα δραχμών ήδύνατό τις να εϋρη δόκλον μονόροφον οικίσκον εις τα Βα-

(2) Έν τῶ προμνησθέντι του έργου.

πόρια⁽¹⁾ και άκόμη εϋθηνότερον, άν είχεν άμβλείαν την όσφρησιν, παρ' τα βυρσοδεψεία, και με εν μόνον σφάντζικον να χορτάση κεφτέδες, στουφάδον και καπαμά εις τα αυτοκαλούμενα εϋρωπαϊκά ξενοδοχεία.

Ανάλογος της τοιαύτης του βίου εϋθηνίας και της πληθώρας διδασκάλων ήτο των μουσικών μαθημάτων ή τιμή, οι δέ φιλόμουσοι πάσης κοινωνικής τάξεως Έρμούπολιται ώφελοϋντο της εϋκαιρίας, όπως διδοχθῶσιν έκαστος άντι μικράς θυσίας το όργανον της έκλογής του. Ουδέποτε ουδαμού άντήχησαν όσα τότε εις την Σύραν βιολιά, φλάουτα, τρόμπαι, πίφερα, μανδολίνα, κόρνα και κλαρινέτα. Ο περιερχόμενος τας στενωπούς της πόλεως, και μάλιστα τας Κυριακάς, επνίγετο εις κύματα μελωδίας έξορμώντα έκ παντός παραθύρου. Ουδ' ήδύνατο να καθήση εις την έδραν κουρείου ή την τράπεζαν καφενείου χωρίς να εϋρεθῆ άντιμέτωπος πατριῶτου του Μιχαήλ Αγγέλου και του Κορεγίου ζητοϋντος την άδειαν να εικονίσῃ άντι τριδράχμου την εϋγενή και έκφραστικήν κεφαλήν του, ή να ψοφήση ο σκύλος, ο γάτος ή ο ψιττακός του χωρίς να δεχθῆ αύθημερόν την έπίσκεψιν του προτεινοντος να βαλσαμώση το λείψανον του αξιεράστου ζώου. Αν δέ εκινδύνευε να μεταβῆ εις τας αλωνίους μονάς διακεκριμένον της Συριανής κοινωνίας μέλος, τότε όχι να κρυώση, άλλ' ουδέ καν να ξεψυχήση έπερίμεναν οι προσφερόμενοι να διαιωνίσωσι διά γυψίνου εκμάγματος την όψιν του έπιφανούς μεταστάντος ή να ύμνήσωσι τα άλησμόνητα έργα του εις τα έγκριτα της Ίταλίας φύλλα.

Αί ως άνω γραμμαί δέν δίδουν παρά μίαν άποψιν της καταστάσεως, εκείνη ήν ήτο φυσικόν να θέση εις φῶς συγγραφεύς εϋθυμογράφος. Τα Συριανά Διηγήματα άλλως είναι είδος σατύρας όλων των κατοίκων της Έρμούπολεως της εποχής εκείνης, και η ειρωνεία του γράφοντος έξασκείται πολύ περισσότερο εις βάρος των Έλλήνων παρ' των Ίταλών.

(1) Συνοικίαν της Έρμούπολεως.

(Το τέλος εις το έρχόμενον)

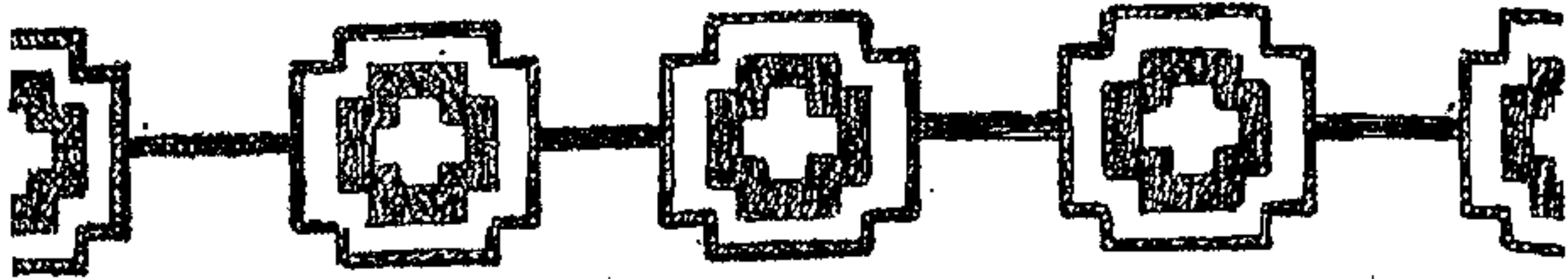

Φωτογραφία άνωπόγραφος του Ροΐδη. Προετάχθη της νέας εκδόσεως της δευτέρας γαλλικής μεταφράσεως της «Παπίσης», (Παρίσιοι, Maurice Dreyfous έκδότης), πρὸς άπόδειξιν ότι υπό το όνομά του δέν εκρύπτετο Γάλλος τις άντικληρικὸς συγγραφεύς και δη ο About ή ο Sarcay.

Άρκει δέ ν' αναγνώση τις το υπόλοιπον του διηγήματος και δη όσα λέγονται περί του πρώην Γαριβαλδινού Γιαμβατίστα και του σκύλου του Πλούτωνος, διά να ίδῃ πόσην συμπάθειαν έτρεφον και ο Ροΐδης και οι λοιποί νεαροί συμμαθηταί του πρὸς τα δυστυχή θύματα ξένου ζυγοϋ.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΙ

ADA NEGRI

Το ποιητικό έργο της "Αντα Νέγκρι είναι γνωστό στην Ελλάδα, είτε από μεταφράσεις, είτε από απογγελλίες. Εκείνο που είναι λιγότερο και θα έπρεπε να γίνει προσιτό στο κοινό μας είναι τα πεζογραφήματά της, όπου η κόρη αυτή, γέννημα και θρέμμα εργατικής, οικογενείας από το Λόντι, ανάδεικνύεται, ως όχι μεγάλη τεχνίτρια, τουλάχιστον μεγάλη γυναίκα, δαυόμενη Ισαμε τα βάθη της ψυχής της από τον ανθρώπινο πόνο.

Από τα πρώτα της ποιήματα, που έγραψε σε ηλικία 2 κοσι χρόνων, Ισαμε τα τελευταία (1931), και τα πρώτα της διηγήματα (1917) ως τις «Αδελφές» (1929) — από τη συλλογή αυτή είναι κι' ο «Κινηματογράφος» που δημοσιεύεται στη «Νέα Έστια» — η δασκάλισσα "Αντα Νέγκρι που άρχισε τη ζωή της με σοσιαλιστικές ιδέες, παρέμεινε και ως συγγραφέας ο ίδιος άνθρωπος που μας συγκινεί για την αγάπη που τρέφει στους απόκληρους της ζωής. Στις αρχές του σταδίου της, η ποιήτρια τραγουδούσε στις στροφές της κάποιες ιδέες «αριστέρες» για την εποχή της, που σήμερα μας φαίνονται άφελείς και παιδικές. Τα παλιά χρόνια ξεπεράστηκαν, οι ιδέες άλλαξαν και μ' άλλα μάτια αντικρύζουμε τους φτωχούς, τους κακομοιραμένους, δλ' αυτά τα πλάσματα που γύρω μας δυστυχούνε χωρίς να έχουν καν την παρηγοριά της ελπίδας για καλύτερες μέρες.

Από την πνευμένη αυτή ανθρωπότητα έμπνέεται ή "Αντα Νέγκρι. Κι' ό,τι μας τραβά στα διηγήματά της, στα πεζογραφήματά της, δεν είναι βέβαια ή τέχνη της, μιὰ τέχνη λίγο άτονη, επιφανειακή, άλλ' οι κραυγές της, τα δάκρυά της για τις πληγές των άλλων, και κάτι σαν πνοή επαναστατική που χαρίζει και δημιουργεί μιαν ατμόσφαιρα όδυνης, έκκαρτερήσεως. Οι εικόνες των πρώτων ποιητικών συλλογών της, καθώς και των πρώτων πεζογραφημάτων της, συχνά έμπνευσμένες από τη φύση, το συναίσθημα του έρωτος, της μητρότητας, από τη ζωή των χωρικών, τις λύπες τους, τις χαρές τους, είχαν μιαν απλότητα, μιαν εύκολη γραφή που δε μπορούσε να ικανοποίηση εκείνους που στην τέχνη γυρεύουν κυρίως την απόλυτη έκφραση της και τη συγκίνηση που πηγάζει από ώριμες αισθητικές κατευθύνσεις, από ώριμες αρχές για ό,τι αφορά το κοίταγμα της ζωής. Τα στοιχεία που αποτελούσαν την προσωπικότητα της "Αντα Νέγκρι δεν ήταν αρκετά για να την επιβάλουν, όχι βέβαια στο πολύ κοινό, που για τα ζητήματα της τέχνης δεν πολυσκοτίζεται, άρκει να συγκινείται από ανάλατους ψευτορωμαντισμούς, αλλά στους λογοτεχνικούς κύκλους που αναζητούν ύψος, αίσθημα και τεχνική.

Όπως και να ναι, για πολλούς Ιταλούς κριτικούς ή "Αντα Νέγκρι παραμένει περισσότερο αξιοπρόσεκτη πεζογράφος παρά ποιήτρια. Την ποιήσή της τη χαλά ή έμφαση, ή επιφανειακή κομψότης, ή κοινοτοπία των ιδεών, οι άτεχντοι συμβολισμοί, ή sensiblerie (ψευδευαισθησία). Τη σώζει όμως ο βαθύς οίκτος που διαφαίνεται και που είναι ελκρινής. Το συναίσθημα αυτό του ανθρώπινου οίκτου αναλύεται με θαυμαστή συχνά μαεστρία — μερικές σελίδες είναι περίφημες — στο ρομάντσο της «Αστέρη της αύγης», στις συλλογές των διηγημάτων της «Ψηλά παράθυρα», «Έρημίτισσες» — ή καλύτερη απ' όλες — και στα πεζογραφήματά της «Οι δρόμοι», «Αδελφές», κλπ. — όπου σε εικόνες σύντομες, παλλόμενες από συγκίνηση, από συγκρατημένη μελαγχολία, μας δίνει γεγονότα και πρόσωπα, παρμένα από την πραγματικότητα, όπου οι ψυχολογικές παρατηρήσεις, ίδιως όταν πρόκειται για γυναικεία πορτραίτα, συμβαδίζουν κι' ενώνονται με καταστάσεις και συναισθήματα, κατά τρόπο άρμονικό, που πηγάζει πιο πολύ από τη ζωή που κεντρίζει και παρασύρει τη φαντασία και την ψυχή της "Αντα Νέγκρι παρά από την καθ' εαυτή τέχνη της.

Άνεξάρτητα από κάθε επιφύλαξη τόσο για το ποιητικό όσο και το πεζογραφικό έργο της, ή «μαεστρία» του Λόντι είναι άναμφισβήτητα μία έντονη προσωπικότητα στα Ιταλικά σύγχρονα γράμματα, με γερό ταλέντο, που, ως δεν έβωσε άριστο γράμμα, πλούτισε τουλάχιστον τη λογοτεχνία της πατρίδας της με άρκετες σελίδες που θα μέλουν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ADA NEGRI

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Είναι μιὰ μικρή δακτυλογράφος, σαραντάρα μάλλον παρά τριαντάρα. Δεν έχει ούτε κομψότητα, ούτε κωνηριά, όπως τόσες άλλες της τάξεώς της. Λίγο καμπουριασμένη στους ώμους, πάντα ντυμένη στα χιτιά ή καστανά σκούρα, με το καπελλάκι βαθειά χωμένο στο μέτωπο, σκιάζοντας έτσι τα μάτια που σχεδόν δεν έχουν τσίνορα. Κι' αυτά τα μαλλιά της, που είν' αδύνατα και κολλημένα πάνω στο δέρμα, τάκοψε σαν άγόρι' έτσι, οι πλεξούδες της, τόσο λεπτές που μοιάζουν σαν ούρες πον-

τικού και δεν πιάνονται καν ούτε με τις φουρκέτες, δε θα πέφτουν τώρα στο λαιμό της και δε θα τη ντροπιάζουν. Τα κοντά φορέματα δεν της πάνε, μοιάζουν σαν ξένα, γιατί οι γάμπες της είν' εξαιρετικά ισχνές συχνά, στους άστραγάλους, έπιμονα, οι κάλτσες σχηματίζουν κάποιες πτυχές και δεν υπάρχει τίποτα που ν' άσχημίσει και να φτωχάινει τόσο ένα γυναικείο πρόσωπο, όσο κάλτσες που σχηματίζουν πτυχές στους άστραγάλους.

Ζή μονάχη της' οι γονείς της πέθαναν

ποτε, σε κανένα νέο, δεν άρεσε το ξεραγκιανό σαν το σάπιο μήλο πρόσωπό της, που φαίνεται να γεννήθηκε με ρυτίδες. Το γραφείο όπου εργάζεται είναι σκοτεινό. Τα ηλεκτρικά άναμμένα άκόμα και την ήμερα, πολεμούν το μελαγχολικό φώς που μπαίνει από τα παράθυρα που βλέπουν προς ένα στενό του κεντρικού δρόμου. Κι' είν' αυτού μέσα μιὰ άτμσφαιρα από μουχλιασμένα και καινούργια χαρτιά, από άριθμούς, από μελάνια άντιγραφής, από ζωή φτωχικά και στενόχωρη, βασισμένη πάνω στις ώρες της καθημερινής δουλειάς και στο μηνιάτικο. Οι λιγοστοί υπάλληλοι δεν έχουν μάτια παρά για τη δεύτερη δκτυλογράφο, σχεδόν νέα, ξυρισμένη κι' αυτή σαν άγόρι, με χείλη κατακόκκινα, φρύδια βαρειά από μαύρη μπογιά, και για φόρεμα ένα πλεχτό σά μπανιέρο, που δε φτάνει καν Ισαμε τα γόνατα, και που φαίνεται βρεμμένο, τόσο είναι έφαρμοστό πάνω στα μικρά της στήθεια και τους καμπυλωτούς γοφούς της.

Κάθε Πέμπτη και Σάββατο βράδυ, κάποτε και τ' άπόγεμα της Κυριακής, ή μικρή υπάλληλος με το ξεραγκιανό σαν το σάπιο μήλο πρόσωπο τραβά για τον κινηματογράφο.

Τις άλλες μέρες της βδομάδας σκέπτεται ξανά ό,τι είδε στον κινηματογράφο και προετοιμάζεται για τη χαρά που θα της δώσει το προσεχές θέαμα.

Πηγάλνει χωρίς φιλενάδες, γιατί δεν έχει καμιά. Ποτέ της δε γύρεψε να βρει, μα ούτε και βρήκε' ούτε κι' όταν ήταν κοριτσάκι και πήγαινε σχολείο. Μιὰ άκατανίκητη δειλία τη συγκρατούσε κάποτε' Ισως, άκόμη, κάποια σκοτεινή έπίγνωση που την έκανε να θεωρεί τον έαυτή της κατώτερο, Ισως κάποιο όργανικό έλάττωμα που την έμπόδιζε να έξηγηθεί, να έμπιστευθεί, να ζητήσει. Υπάρχουν άνθρωποι που σε τραβούν, άλλοι που σε διώχνουν, κι' άλλοι που δεν έχουν ούτε τ'όνα, ούτε τ' άλλο. Και τουτό είναι το πιο άθλιο, το χειρότερο πράγμα απ' όλα. Άκόμα και τ' όνομά της είναι πρόστιχο: Μπίτζια, λομβαρδική παραφθορά του όνόματος Λουίτζια, που ξυπνά μέσα μας τα χιόνια, τα δειλιανά και τις βροχές.

Προτιμά τις πολυτελείς αίθουσες όπου δίνουν τις ωραιότερες παραστάσεις: αυτό το ξοδεύει το μισό της μηνιάτικο. Μήπως μ' αυτόν τον τρόπο δεν ταξιδεύει; Δεν είν' αυτά ταξίδια, ένας γύρος του κόσμου; Και μάλιστα με κάθε δυνατή άνεση, άφοι πηγάλνει πάντα πρώτη θέση. Ό καινούργιος κόσμος αρχίζει από την είσοδο, από το χώλλ, που συνήθως είν' ευρύχωρο, με κολόννες, κατάφωτο από τους πολυτελείς πολυελαίους, στολισμένο από πυκνές διακοσμήσεις μαρμαρόσκονης, από ρεκλάμες με φανταχτερές φράσεις και σχέδια με χιυπητά χρώματα που ή έκφρασή τους είν-

ναι χοντροκομμένη. Σχεδόν πάντα ή παράσταση έχει άρχισει και ή πλατεία, πιο μαύρη μεσ' στη σκιά, μοιάζει άδειανή' μονάχα μιὰ τεράστια συγκρατημένη άναπνοή τη γεμίζει' συχνά της τυχαίνει, καθώς κάθεται στο σκοτάδι, ν' άκουμπήσει στο μπράτσο ενός άόρατου θεατού. Κάθε φορά νοιώθει την ίδια άνατριχίλα. Δεν ξέρει αν είναι άντρας ή γυναίκα. Είν' όμως ένα πλάσμα ζωντανό, που αισθάνεται την παρυσία του, χωρίς να βλέπει, τουλάχιστον τη στιγμή εκείνη, το πρόσωπό του, μα και χωρίς να τη βλέπουν' αυτό δεν τη δυσαρρεστεί. Όταν στη σάλα άνάβει άξαφνα το φώς, μπορεί τότε να δει το προφίλ του πλαϊνού της ή της πλαϊνής της' παύει όμως να ενδιαφέρεται. Το να βλέπεις σημαίνει να σε βλέπουν. Αυτή ξέρει πόσο είναι άθλια κι' άσχημη. "Αν ήταν δυνατό στη ζωή να ναι πάντα ό ένας πλάϊ στον άλλο χωρίς να βλέπονται!

Προτιμά, από τα εύθυμα κομμάτια, τα δράματα εκείνα όπου οι πιο άπίθανες περιπέτειες διασταυρώνονται και τριγυρνούν σα στρόβιλος γύρω από τον πιο άξιοθάμαστο έρωτα. Έπειδή Ισως το δικό της πεπρωμένο είναι τόσο στείρο και φιλάργυρο, γεννιέται μέσα της ή άνάγκη της τόσης φαντασίας. Πλούσια, μορφωμένη, θά πήγαινε στο θέατρο' τώρα καθώς είναι, στο άκατέργαστο ένστικτό της, στο άκαλλιέργητο πνεύμα της, το θέατρο, είτε λυρικό, είτε δραματικό, δε θα μπορούσε να της προσφέρει την τροφή με την όποια ό κινηματογράφος τη χορταίνει. Τροφή άκατάστατη, παράξενη και συχνά δηλητηριασμένη. Δεν καταλαβαίνει πως γίνεται αυτό: μα εύθως από τις πρώτες εικόνες, χάνεται μέσ' στην προσωπικότητα της πρωταγωνίστριας, μπαίνει στο δικό της κόσμο: άγαπά, μισεί, άμαρτάνει, διακινδυνεύει, εύχαριστεύεται, ύποφέρει, θριαμβεύει, όπως εκείνη. Για δυό-τρεις μακρές και γλήγορες ώρες, γεμάτες από γεγονότα, χαίρεται το γλυκό άδελφικό πρόσωπο της Μαίρης Πίκφορντ, τα χρυσά φωτοστεφανωμένα μαλλιά και τα φαρδειά τριγωνικά ρουθούνια της Μάη Μούρραη, το άγέρινο σώμα, την παράξενη χάρη, τα ώχρά και μαγευτικά μάτια της Γκρέτα Γκάρμπο' και την Πόλα Νέγκρι, τη Μπέμπη Ντάνιελς, όχι τόσο για ό,τι αυτές είναι, μα για όση ζωή έμφυσούν στην ήρωίδα που ύποδύονται.

Για δυό-τρεις μακρές και γρήγορες ώρες ζή σε χώρες που ποτέ της δεν είδε, μα που άναγνωρίζει με την πρώτη ματιά. Πως νοιώθει τον έαυτή της περίφημα, σα ναχε πάντα ζήσει εκεί πέρα! Τις διασχίζει μέσα σε πολυτελή αυτοκίνητα, σε τραίνα άστραποβόλα ή πετά από πάνω τους με τ' άεροπλάνα. Πηγάλνει σε ξενοδοχεία άντάξια βασιλισσών και βασιλέων' στολισμένη με βαρειά κοσμήματα σαν είδωλο, ύποδέχεται

κυρίες και Ιππότες μέσα σε σαλόνια γεμάτα από πολυτελή αντικείμενα ή, με κοντό φόρεμα, μ' ένα μαντήλι τετράγωνο γύρω στο λαιμό κι' ένα γαρύφαλλο στο κεφάλι, υποδέχεται, μέσα σ' ένα αμερικανικό καπηλειό, στην άκρη κάποιου λειβαδιού, τυχοδιώχτες, χρυσοθήρες, αποβράσματα φυλακών. Συγκινείται, παλεύει κι' αυτή μέσ' στη σφή περιπέτεια, παίζει τη ζωή της, την κερδίζει, χάνεται, ξαναφαίνεται. "Αν ίσως δεν είναι «κάου-μπόυ» αλλά Φαίρμπανξ, ο άνθρωπος που αυτή αγαπά, το παράστημά του όμως είναι εύγενικό, οι τρόποι του Ιπποτικοί, το πρόσωπό του λείο και καθαρό, το χαμόγελό του αίνιγματικό, με κάποιο μορφασμό κι' ένα νευρικό τράβηγμα των χειλιών, πότε προς τ' αριστερά, πότε προς τα δεξιά. Τύπος άγγλοαμερικανικός μοιάζει κάπως άοριστα στο νεαρό υπάλληλο του γραφείου της. Και μολονότι δεν χωρίζονται παρά από το στενό διάστημα του γραφείου του και της γραφομηχανής της, τον αισθάνεται μακριά όλοκληρα μίλλια· ενώ ο άλλος, ω! ο άλλος, είναι τόσο κοντά της, που νοιώθει τη ζεστασιά της άναπνοής του· μαζί του θά μπορούσε να φύγει για το γύρο του κόσμου.

Νά φύγει, να φύγει! πέρα στη θάλασσα! Ποτέ της δεν ταξίδεψε. Δέ γνωρίζει άλλη θάλασσα από του κινηματογράφου: μά τόσο καλά, που ακούει το κύμα της να σκάζει στην παραλία, που άναπνέει την άλατισμένη μυρωδιά της, που χαίρεται την έλευθερία της. "Ο έξακολουθητικός τρελλός χορός των κυμάτων την παρακολουθεί: πάντα λοιπόν έτσι ανήσυχη είν' η θάλασσα; "Ακόμα κι' όταν είναι μπουνάτσα; "Όλα στην όθνη είναι γλήγορα: οι χειρονομίες των ανθρώπων, το πήγαιν' έλα, το κλάμμα, το γέλιο, ο ρυθμός της εργασίας, το άγκάλιασμα, το έγκλημα. "Όλα ξετυλίγονται με ταχύτητα. Στο πιο κατακόρυφο σημείο της παραστάσεως, αν η αίθουσα δεν ήταν βυθισμένη στο σκοτάδι, η Μπίτζια θά βλεπε, στην πλατεία, πρόσωπα άλλοιωμαένα από το ξανάμα, από τον έρεθισμό των νεύρων. Μά και το δικό της πρόσωπο μέσα σ' έναν καθρέφτη θά τ' αντίκρυζε παρόμοιο.

"Αλήθεια, ποιός ξέρει, ίσως ή πραγματική ζωή να μοιάζει με τη ζωή του κινηματογράφου! Πόρτες που άνοίγουν διάπλατες στον ήλιο, δρόμοι της θάλασσας, της γής, του άερα, έτοιμοι να σώσουν όποιον κινδυνεύει: οι άποστάσεις έχουνε ξεπεραστεί· καμιά δυσκολία πιά, το κάθε τι είναι δυνατό κι' άνάλαφο, υποδουλωμένο στις τρελλές ιδιοτροπίες της φαντασίας, του πάθους.

Μά όλ' αυτά είναι ψέμματα. Λοιπόν το ψέμμα δεν είναι κακό; "Αν ή μητέρα της Μπίτζιας ζούσε ακόμα, θά της έλεγε τραμαγμένη: «Πρόσεξε.» Τα σημερινά όμως κορίτσια δεν άκούνε τις μητέρες· λένε: «Κερδίζω· μπορώ να κάνω ό,τι μ' άρέσει.»

"Η μητέρα της Μπίτζιας δεν υπάρχει πιά· κανείς δεν υπάρχει πιά για τη Μπίτζια, ούτε και θά υπάρχει. Κι' αυτή τη λαύρα που την καίει και που ούτε στον ίδιο τον έαυτό της δεν την ξεμολογήθηκε ποτέ, που ούτε καν ό καθαρός άέρας δέ σβύνει, την καταπραύνουν, εισδύοντας μέσα της από χίλιους δρόμους, οι φανταστικές εικόνες με τις όποιες χάρηκε και υπέφερε στην όθνη. Ζή δύο βίους παράλληλους· έχει δυό διαφορετικές ψυχές. "Εδώ και λίγον καιρό, οι δύο παράλληλες αυτές παρεκκλίνουν, ένώνονται, άνακατεύονται: κι' οι ψυχές κουτουλάνε. Γυρίζοντας από την παράσταση, νοιώθει το δέρμα της φλογισμένο, το σφυγμό της να χτυπά πιο δυνατά, με διαλείψεις, εξαιτίας του νευρικού πυρετού: δεν καταφέρνει ν' άποκοιμηθεί. Το κεφάλι της δουλεύει, δουλεύει, πίσω από εικόνες που έχουν την καθαρότητα, τη ζωηρότητα, την ώμότητα της άλλοφροσύνης. Κατά τα ξημερώματα, ξαπλωμένη, ναρκώνεται· άλλα μέσ' στον ύπνο της ξαναζή σά σε όνειρο το παραμύθι της σταχτοπούτας, που χάρις στη μαγεία του έρωτος γίνεται δούκισσα: ή της έκατομμυριούχου που παρατά τη λαμπρότητα του μεγάρου της για ν' ακολουθήσει τον τυχαίο Ιππότη· ή της γυναίκας-μηχανής που είναι θελκτικώτερη από μια γυναίκα με σάρκα και τραβά προς το χαμό τα πλήθη.

Κουραστικό είναι το ξύπνημα, με τη γλώσσα φουσκωμένη, τη μνήμη μουδιασμένη, τη θέληση νεκρή. Στο γραφείο άφαιρείται, παραμένει άκίνητη μπρός στη μηχανή, όνειρεύεται με τα μάτια άνοιχτά· γράφει λανθασμένους άριθμούς, μπερδεύεται στις μεταφορές, στις κατηγορίες. Δεν είναι πιά ή ίδια. "Ισως όμως νά ναι κι' άρρωστη. Και μόνο αυτή ή σκέψη συγκρατεί τον προϊστάμενο να μη την άπολύσει.

"Ενα Σάββατο βράδυ βγαίνει κατά τις έντεκα από τον κινηματογράφο «"Ηλιος», με τα μάτια σκοτισμένα, μ' ένα συγκεχυμένο βόγγο στ' αυτιά, με το ξεραγκιανό σαντό σάπιο μήλο πρόσωπό της βυθισμένο σε μια σκέψη που το έξαυλώνει. Στην πλατεία ένα πήγαιν' έλα ανθρώπων που βγαίνουν από τα θέατρα· μύριες διασταυρώσεις, κλάξον αυτοκινήτων, ένα άνακάτωμα έξακολουθητικό από έπιγραφές φωτεινές, λευκές κόκκινες, πράσινες, σε σχήματα διάφορα: ταινίες, πίδακες, κύκλους. Τα φανάρια των αυτοκινήτων αντιφεγγίζουν στη βρεμμένη άσφαλτο. Φώτα επάνω, φώτα κάτω. "Όνειρο. Δεν άναγνωρίζει το μέρος όπου βρίσκεται. Δεν άναγνωρίζει τον έαυτό της. "Η δραματική στιγμή της ρωμαντικής ιστορίας που πρό όλλυγου την έξερέθισε, άπασχολεί διαρκώς τα μάτια της και το μυαλό της. Τ' όνομα εκείνης είναι Τζινέβρα· μόλις είκοσι χρονών· έρωτευμένη· άπελπισμένη. Σε κάποια λεωφόρο του Παρισιού περιμένει να

περάσει το αυτοκίνητο του έραστού της για να πέσει από κάτω και να σκοτωθεί. "Ο έραστής της: που δεν την αγαπά πιά, γιατί δεν την πιστεύει πιά. "Ο έραστής της: πόση γλύκα, πόσος σπασμός, νάχεις έναν έραστή, να υποφέρεις από έρωτα, να κλαίς γι' αυτόν, να λές στον έαυτό σου: «"Τώρα, νά, εγώ σκοτώνομαι γι' αυτόν.» "Αλλά φυσικά να μην πεθαίνεις. Νά σε περιμαζεύει ό ίδιος, να σε σώζει ό ίδιος· και να σε ξαναπιστεύει, να σε ξαναγαπά. Μήπως πεθαίνουν οι ήρωδες των δραμάτων του κινηματογράφου;

"Η σκηνή ξετυλίγεται όπως και στην όθνη. "Ανθρωποι που περνούν χωρίς να κοιτάζουν, άδιάφοροι, βιαστικοί· φώτα που λάμπουνε, αυτοκίνητα που τρέχουνε όλα με μια ταχύτητα που δέ γνωρίζει έμπόδια, όπως σ' ένα όνειρο. "Η Μπίτζια-Τζινέβρα ξέρει νά ναι όμορφη, πολύ κομψή: ένα άγαλματάκι πορσελάνης, τυλιγμένο σ' ένα μαντώ «πτι-γκρί», μ' άνταύγειες άσημένιες, με τις γάμπες σκεπασμένες από μεταξένιες κάλτσες, με σκαρπίνια «γκρί-πέρλ» που μοιάζουν σαν παιχνίδια μέσα στη λάσπη. Δέ φορεί τίποτα στο κεφάλι: τα μα-

κρυά ξανθά μαλλιά είν' όλο μπούκλες. Ποιός της χάρισε αυτά τα τετράξανθα μαλλιά; Πώς μπορεί να δει τον έαυτό της, άφοι δεν έχει καθρεφτάκι κι' άφοι οι βιτρίνες δεν είν' άνοιχτές! Μά αυτή, έτσι όμορφη, κομψή, έρωτευμένη, στέκετ' εκεί για να σκοτωθεί.

"Ενα άπότομο χτύπημα κάποιου αυτοκινήτου που τρέχει και που δέ βρρίσκει τον καιρό ν' άποφύγει το έκαύσιο θύμα. Μιά κραυγή. Δυό άστυνομικοί, γεμάτοι οίκτο, μαζεύουν από χάμου ένα γυναικείο κορμί· την ώρα του σκοτωμού, το πρόστυχο καστανό σκούρο φόρεμα σύρθηκε ως τους ώμους, άφίνοντας γυμνή την πληγωμένη πλάτη, τις κομματιασμένες γάμπες. Γρήγορα τη μεταφέρουν στο νοσοκομείο με το ίδιο αυτοκίνητο που τη σκότωσε· οι περιεργοί την παρακολουθούν με το βλέμμα, έπειτα διαλύονται, χάνονται, τραβώντας προς διάφορες διευθύνσεις του δρόμου. "Ενας άναστενάζει: «"Φτωχό πλάσμα.» "Ενας άλλος: «"Ποιά νά ναι;»

Καμιά, σχεδόν καμιά. Μιά μικρή δακτυλογράφος που ζούσε μονάχη, που δεν είχε παρά ένα πάθος: τον κινηματογράφο.

(Μεταφρ.) Γ. Π.

ΕΝΑ ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Το ταπεινό κορίτσι του λαού,
που δεν είναι έξυπνο μήτε όμορφο πολύ,
σκυφτό θυμιάζει τις εικόνες του Θεού
κι' άπ' την κουζίνα πάει στο παραθύρου το γυαλί.

Τα ίσια μαλλιά της πέφτουν δυό πλεξίδες
στην πλάτη και τα μάτια της χαμηλοβλέπουν.
"Εχει κάποια όνειρα, κάποιες κρυφές έλπίδες
και ξέρει αυτή να μην άκούει εκείνα που δεν πρέπει.

Με το φαρδύ πουκάμισο θά κοιμηθεί
προτού να πέσει, άργά ξεμπλέκει τα μαλλιά της.
Και το πρωί, σά σηκωθεί, μετά την προσευχή,
πρώτη δουλειά να ξεδιαλύνει τα όνειρά της...

"Ό,τι να φτάσει δέ μπορεί, το κοροϊδεύει,
κι' είναι κι' αυτό άρκετή παρηγορία...
Κ' έγινε ό πόνος της, που δέ μπορεί ψηλά ν' άνέβει,
παθητική έγκαρτέρηση και σαν άδιαφορία...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΔΗΣ

τή χαρίζω, γιά νά μή δώσης ματσουκιά του Ζέππου του Πεμπονάρη!

Άγουστής, αγιά:— "Ε; ! πιστολιά θέλεις; "

Έλντα:— Τίποτα! Νά μήν τόν άγγίξης!... Ούτε τρίχα της κεφαλής του!

Άγουστής, έκκλητικός:— "Ε; ! Μου γυρεύεις νά πάω κόντρα στον άφέντη;

Έλντα:— Νά μήν κάμης τήν παραγγελιά του.

Άγουστής:— Νάν τότε γελάσω;

Έλντα:— Ναί.

Άγουστής:— Κοντεσσίνα μου, τί νά σοῦ πῶ!... Μὲ φέρνεις σέ δυσκολία. Δέν εἶμαι μαθημένος νά μήν κάνω ἕνα πράγμα πού μὲ διατάζει ὁ κόντε-Ντιμάρας!

Έλντα:— Μά όταν σέ παρακαλῶ ἐγώ;..

Άγουστής:— Ναί, βέβαια... πρώτη βολά μου λαχαίνει τοῦτο δῶ... μὰ...

Έλντα:— Σκέψου καί διάλεξε: "Ἡ τήν προσταγή τοῦ πατέρα μου χάρισμα, ἢ τὸ παρακάλιο τὸ δικό μου, μὲ ἀμοιβή τούτη τήν καρφίτσα.

Άγουστής:— Μωρέ, καί μὲ κλειστά μάτια, μὰ... Δὲ μου λές, κάνε, γιατί τοῦ λόγου σου δὲ θέλεις νά πάθῃ κακό ἐφτοῦνος-ἐφτοῦ;

Έλντα ἀπότομα:— Γιατί τόν ἀγαπάω!

Άγουστής:— Δέν τὸ πιστεύω...

Έλντα:— Τί; Γιατί παίρνω ἄλλον; Δέν ἔχει νά κάμῃ. Αὐτὸν μὲ δίνει ὁ πατέρας μου. Μά ἐγὼ ἀγαπᾶω ἐκεῖνον. Κατάλαβες τώρα γιατί σοῦ δίνω τέτοια μπριλλάντια;..

Άγουστής:— Ναί, ἔχεις δίκιο... "Ἐτσι θάναι, δὲ μπορεῖ νάναί ἄλλοιῶς... "Ἐχεις καρδιά ἐσύ, κυρά μου, γιά ν' ἀγαπᾶς ἕναν παρακατινό, πού δὲ μπορεῖς οὔτε νά τόν

πάρης. (Μὲ ἀπόφαση:) Μά κι' ἐγὼ ἔχω καρδιά!.. Σύχασε! Οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς του!..

Έλντα:— "Α, μπράβο, Άγουστή! Τῶρα ἐγὼ πῶς δὲ θά μοῦ χαλοῦσες τὸ χατήρι. Πῶς θά γελάσης ὅμως τὸν πατέρα μου; Δὲ θέλω νά μάθῃ ἢ νά καταλάβῃ τίποτα!

Άγουστής:— Μά μὲ συμφέρει καί μένανε;... Ἐγνοια σου καί θά τοῦ πῶ ὅσα ψευματάκια χρειαστοῦνε... Πότε πῶς δὲν τόν ἔβρηκα, πότε πῶς δὲ μούρθε βολικά. Ξέρω ἐγώ!... Πάντα πιὸ εὔκολο εἶναι νά μή γίνῃ, παρά νά γίνῃ...

Έλντα:— "Ὅσο γι' αὐτό...

Άγουστής:— "Ε, καί τώρα πάω, γιατί ἄργησα... Νά μήν καταλάβῃ καί κανένας τίποτα πῶς παραμιλήσαμε... Προσκυνῶ, κυρά μου! Κι' ἔγνοια σου!... Νά κοιμηθῆς ἡσυχῇ ἀπόψε. Προσκυνῶ! (Υποκλίνεται καί κάνει νά φύγῃ.)

Έλντα:— "Εἶ καί τοῦτο δῶ; (Τοῦ δείχνει τὴν καρφίτσα σὲ τραπέζι.) Πάρ'το λοιπόν!

Άγουστής:— "Α, ὄχι, σ' εὐχαριστῶ! Νά κρατήσης, κυρά μου, τὰ μπριλλάντια σου. Πές πῶς σοῦ τὰ χαρίζω ἐγώ, ὁ φτωχὸς σέμπρος, γιά τὸ γάμο. Τί βασιλικὸ ρεγάλο, ἔ; Οὔτε στὸν ὕπνο μου δὲ θά τῶβλεπῶ!... Μά τί; Δὲ θάπερνα τίποτα τοῦ ἀφέντη γιά νάν τὸ κάμω, καί θά πάρω τῆς ἀρχοντοπούλας γιά νά μήν τὸ κάμω; Δὲ θάτανε δίκιο. Προσκυνῶ!

Έλντα:— Θέ μου! Ὑπάρχουν λοιπόν ἀκόμα στὸν κόσμον καὶ καλοὶ ἄνθρωποι;

Άγουστής:— Ναί! ἔμεῖς οἱ κακοῦργοι (Φεύγει.)

Αὐλαία

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ Γ' ΠΡΑΞΗΣ

(Ἀκολουθεῖ)

PAUL VERLAINE

Ο ΝΕΙΡΟ

Νά, καρποί, λουλούδια, φύλλα κι' ἀπριλιάτικα κλαδιά
κι' ὕστερα νά κι' ἡ καρδιά μου πού γιά σέ μόνο χτυπᾶ.
Μὲ τὰ δυὸ λευκά σου χέρια πᾶψε πιά νά τήν ξεσκίζεις,
ἂν τὸν πόνο μου γνωρίζεις.

Φτάνω ἀπ' τῆ δροσιά γεμάτος τοῦ νυχτερινοῦ μου δρόμου,
πού τήν πάγωσε ὁ ἀγέρας ὁ πρωῖνός στο μέτωπό μου
κι' ἡ ψυχὴ μου ἡ κουρασμένη λίγη ἀνάπαψη ζητᾶ
στὴ ζεστή σου τήν ποδιά.

Μέσ' στὸν κόρφο σου νά γείρω τὸ βαρὺ μου τὸ κεφάλι
πού ἀντηχοῦν ἀκόμη ἐντός του τὰ στερνά σου τὰ φιλιὰ,
ὕπνο ν' ἄβρω καὶ λιμάνι ἀπ' τῆ μαύρη ἀνεμοζάλη
καὶ νά μήν ξεπνήσω πιά.

(Μεταφρ.) ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΤΖΙΝΗΣ

STEFAN ZWEIG

ΝΙΤΣΕ*

Η ΑΝΑΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΝΟΤΟΥ

Χρειαζόμαστε τὸ Νότο μ' ὁποιαδήποτε θυσία, χρειαζόμαστε ἐκφράσεις καθαρές, ἀπλές, χαρούμενες, εὐτυχισμένες καὶ λεπτές.

«Ἐμεῖς, οἱ ἀερόναυτες τοῦ πνεύματος», λέει μιὰ μέρα ὁ Νίτσε ὑπερήφανα γιά νά ὑμνήσῃ αὐτὴ τῆ μοναδικῆ λευτεριά τῆς σκέψης πού βρῖσκει τοὺς καινούργιους τῆς δρόμους στο ἀπέραντο καὶ παρθένο ἀκόμα στοιχεῖο. Καί, πραγματικά, ἡ ἱστορία τῶν πνευματικῶν του ταξιδιῶν, τῶν μεταβολῶν του καὶ τῶν ἀνυψώσεων του, αὐτὴ ἡ ἀναζήτησι τοῦ ἀπείρου, γίνεται ἀπόλυτα στο ἀνώτερο διάστημα, στο πνευματικῶ ἀπεριόριστο διάστημα: σάν ἕνα ἀερόστατο πού ρίχνει διαρκῶς ἔρμα, ὁ Νίτσε γίνεται διαρκῶς πιὸ ἐλεύθερος μὲ τίς ἀβαρίες του καὶ τῆ φευγάλα του. Μὲ κάθε σκοινὶ πού κόβει καὶ κάθε ἐξάρτημα πού ρίχνει, ὑψώνεται ὀλοένα πιὸ μεγαλόπρεπα σ' ἕναν πιὸ ἀνοιχτὸ ὄρίζοντα, μιὰ πιὸ μεγάλη συλλογὴ, μιὰ ἐπισκόπησι προσωπῶν πάνω ἀπ' τὸ χρόνο. Σ' αὐτὸν τὸν ὄρίζοντα ὑπάρχουν ἀπειρες κατευθύνσεις πού μιὰ τους θά μπορούσε ν' ἀκολουθῆσει πρὶν πέσει τὸ σκάφος του στὴ μεγάλη καταιγίδα πού θά τὸ σπάσει: μὰ μόλις μπορεῖ νά τῆ σκεφτεῖ καὶ νά τήν ξεχωρίσει. Μιὰ μονάχα ἀποφασιστικὴ στιγμή, μὲ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον, μπαίνει ἀπότομα καὶ συμβολικά στὴ ζωὴ τοῦ Νίτσε: εἶναι, σὰ νά ποῦμε, τὸ δραματικὸ

λεπτὸ τῆς ὥρας ὅπου τὸ τελευταῖο σκοινὶ κόβεται κι' ὅπου τὸ ἀερόστατο περνάει ἀπ' τὴν ἀκίνησια στο λυτρωμό, ἀπ' τὴν ἔλξη τῆς γῆς στο ἀπειρο.

Αὐτὸ τὸ δευτερόλεπτο τῆς ζωῆς τοῦ Νίτσε δὲν εἶναι ἄλλο παρά ἡ μέρα πού ἀφίνει τὸ λιμάνι πούχει ἀγκυροβολῆσει, τὴν πατρίδα του, τὴν καθηγητικὴ του ἔδρα, τὸ ἐπάγγελμα, γιά νά μή ξανάρθῃ πιά στὴ Γερμανία παρά μ' ἕνα πέταγμα γοργὸ κι' ἀλαζονικὸ—βρισκόμενος στο ἔξῃς γιά πάντα σ' ἕνα ἄλλο στοιχεῖο πλημμυρισμένο μὲ περισσότερῆ λευτεριά. Γιατί, ὅτι γίνεται ὡς ἐκεῖνη τὴν ὥρα, δὲν ἔχει μεγάλη σημασία γιά τὴν ἀληθινὴ προσωπικότητα τοῦ Νίτσε πού ἀνήκει στὴν παγκόσμια ἱστορία: οἱ πρῶτες μεταβολές δὲν εἶναι παρά προετοιμασίες γιά τὴν καλύτερῆ γνωριμία τοῦ ἑαυτοῦ του. Καὶ δίχως αὐτὴ τὴν ἀποφασιστικὴ ὁρμὴ πρὸς τὸ λυτρωμό, μ' ὄλη του τὴν ἐξυπνάδα, θά ἐξακολουθοῦσε νά μένει σὲ μιὰ κατάστασι ὑποδεέστερη. Θά γινόταν ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς καθηγητῆς τοὺς ἀφιερωμένους σὲ μιὰν εἰδικότητα, ἕνας Ἐτβίν Rhode ἢ ἕνας Dilthey, ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους πού τοὺς τιμᾶμε στο περιβάλλον τους, χωρὶς μολοντοῦτο νά βλέπουμε ἐκεῖ καμμιὰν ἀποκάλυψη γιά τὸν πνευματικὸ μας κόσμο. Μονάχα τὸ φανέρωμα τῆς δαιμο-

* Συνεχεῖα ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

νιακής φύσης, τὸ ξέσπασμα τοῦ πνευματικοῦ τῆς πάθους, τὸ αἶσθημα τῆς πρωτόγονης λευτεριάς, δείχνει τὸ Νίτσε σὰ μιά προφητική μορφή καὶ μεταμορφώνει τὸ πεπρωμένο του σὲ μῦθο. Κι' ἐπειδὴ ἐδῶ δοκιμάζω νὰ ξαναπαραστήσω τὴ ζωὴ του ὄχι δραματικά, μὰ σὰ μιά θεατρικὴ σκηνή, σὰν ἕνα καλλιτέχνημα καὶ μιά πνευματικὴ τραγωδία, τὸ ἀληθινὸ του ἔργο βρίσκω πὼς ἀρχίζει μονάχα τὴ στιγμή πού ὁ καλλιτέχνης φανερῶνεται στὸν ἴδιο του ἑαυτὸ καὶ ἀποχτᾶ συνείδηση τῆς λευτεριάς του. Ὁ Νίτσε, στὴ φιλολογικὴ του χρυσαλλίδα, εἶναι ἕνα πρόβλημα γιὰ τοὺς φιλόλογους: μονάχα ὁ φτερωτὸς ἄνθρωπος, ὁ «ἀεροναύτης τοῦ πνεύματος», ἀνήκει στὴ φιλολογικὴ δημιουργία.

Ἡ πρώτη αὐτὴ ἀπόφαση τοῦ Νίτσε γιὰ τὴν ἀργοναυτικὴ του ἐκστρατεία πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι ὁ Νότος—καὶ θὰ μείνει ἡ μεταμόρφωση τῶν μεταμορφώσεών του. Ἔτσι καὶ στὴ ζωὴ τοῦ Γκαίτε τὸ ταξίδι στὴν Ἰταλία εἶναι μιά ὁμοία ἀποφασιστικὴ στάση: κι' ἐκεῖνος καταφεύγει στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ ζητήσει ἐκεῖ τὸ ἀληθινὸ του ἐγώ, γιὰ νὰ περάσει ἐκεῖ ἀπ' τὴ σκλαβιά στὴ λευτεριά κι' ἀπ' τὴν ἀπλή φυτικὴ ζωὴ σὲ μιά ζωὴ δημιουργικὴ. Μέσα του ἐπίσης, σὰν περνᾷ τις ἄλπεις, στὴν πρώτη λάμψη τοῦ ἰταλικοῦ ἡλίου, μιά μεταμόρφωση γεννιέται, δυνατὴ σὰν ἔκρηξη: «Μοῦ φαίνεται, γράφει ἀπ' τὸ Trentin⁽¹⁾, ὅτι ξαναγυρίζω ἀπὸ μίαν ἀποστολὴ στὴ Γροιλανδία.» Ὁ ἴδιος «ἀρρώστησε ἀπ' τὸ χειμῶνα» καὶ στὴ Γερμανία «ὑπόφερε ἀπ' τὸ συννεφιασμένον οὐρανό». Ὁ ἴδιος, ἐπίσης φύση ὁλοτελῶς γυρισμένη πρὸς τὸ φῶς καὶ πρὸς μιά ἀνώτερη καθαρότητα, μόλις πάτησε τὸ ἰταλικὸ χῶμα, νοιώθει μέσα του ἕνα τρεμούλιασμα πρωτόγονο τῆς πιὸ ἐσώψυχης εὐαισθησίας του, ἕνα ἀπλωμα κι' ἕνα λυτρωμό, μιά καινούργια καὶ πιὸ προσωπικὴ ἀνάγκη λευτεριάς. Μὰ ὁ Γκαίτε δοκιμάζει πολὺ

ἀργὰ τὸ θαῦμα τοῦ Νότου, στὰ σαράντα του πιά χρόνια. Ἡ κροῦστα εἶναι πιά πολὺ σκληρὴ. γύρω ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του, καμωμένη στὸ ἐσωτερικὸ τῆς ἀπὸ μέθοδο καὶ σκέψη: ἕνα μέρος τοῦ εἶναι του, τῆς σκέψης του, ἔχει μείνει στὸ σπίτι του, στὴν Αὐλή, μὲ τ' ἀξιώματά του καὶ τίς θέσεις του. Εἶναι πιά πάρα πολὺ κρυσταλλωμένος ὁ ἐσωτερικὸς του ἑαυτὸς γιὰ νὰ μπορέσει ν' ἀλλάξει ὁλοτελῶς ἀκόμη μιά φορά ἢ νὰ μεταμορφωθεῖ σὲ ὅτιδήποτε. Τὸ νὰ μένει στὴν ἐξουσία ἄλλων θάταν ἐνάντιο στοὺς κανόνες τῆς ζωῆς του: Ὁ Γκαίτε θέλει πάντα νὰ νῆ κύριος τῆς μοίρας του καὶ νὰ μὴ πέρνει ἀπ' τὰ πράγματα παρὰ ὅτι θέλει (ἐνῶ, ἀντίθετα, ὁ Νίτσε, ὁ Hoelderlin, ὁ Kleist, ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄσωτοι ἀφίνονται πάντα ὁλόκληροι καὶ μ' ὄλητους τὴν ψυχὴ στὴ διάθεση κάθε ἐντύπωσης, εὐτυχισμένοι ἂν ξανασπρωχτοῦν ἀπ' αὐτὴ στὸ κύμα καὶ στὴ φωτιά τοῦ ποταμοῦ τῆς ζωῆς). Ὁ Γκαίτε βρίσκει στὴν Ἰταλία ὅτι ζητάει ἐκεῖ, δεσμούς πιὸ στενοὺς (ὁ Νίτσε ζητάει τὸ μεγαλόπρεπο μέλλον καὶ τὸ λυτρωμό ἀπ' ὅτι εἶναι ἱστορικὸ). Δὲ νοιάζεται, ἀλήθεια, παρὰ γιὰ πράγματα ποῦναι χωμένα στὸ χῶμα: γιὰ τὴν ἀρχαία τέχνη, τὸ ρωμαϊκὸ πνεῦμα, τὰ μυστήρια τοῦ φυτοῦ καὶ τῆς πέτρας (ἐνῶ ὁ Νίτσε βλέπει μ' ἔκσταση καὶ μὲ μιά μεγάλη χαρὰ τὰ πράγματα ποῦναι πάνωθ' ἐξουσίας: τὸ ζαφειρένιο οὐρανό, τὸν ὀρίζοντα τὸν καθαρὸ ὡς τὸ ἄπειρο, τὴ μαγεία τοῦ φωτός πού ἀστράφτει καὶ μπαίνει σ' ὄλους τοὺς πόρους του). Νὰ γιατί ἡ ἐντύπωση τοῦ Γκαίτε εἶναι προπάντων ἐγκεφαλικὴ κι' αἰσθητικὴ, ἐνῶ τοῦ Νίτσε προπάντων ζωντανή: ἐνῶ ὁ πρῶτος βρίσκει στὴν Ἰταλία ἕνα καλλιτεχνικὸ στυλ, ὁ Νίτσε ἀνακαλύπτει σ' αὐτὴν ἕνα στυλ τῆς ζωῆς. Ὁ Γκαίτε γίνεται ἀπλῶς γόνιμος, ἐνῶ ὁ Νίτσε παθαίνει ὅτι προκαλοῦν μιά ἀληθινὴ μεταφύτευση κι' ἕνα ἀληθινὸ ξανάνωμα. Ὁ ἄνθρωπος τῆς Βαϊμάρης δοκιμάζει, εἶναι ἀλήθεια, τὴν ἀνάγκη νὰ ξανανιώσει («Βέβαια, θάξιζε περισσότερο νὰ

μὴν ξαναγυρίσω, ἂν δὲν μπορέσω νὰ ξαναγυρίσω μὲ μιά νέα ζωή»), μὰ ὅπως κάθε μισοσχηματισμένη μορφή δὲν ἔχει πιά παρὰ τὴ δύναμη νὰ ὑπομένει «ἐντυπώσεις». Γιὰ μιά ριζικὴ μεταμόρφωση, τόσο τέλεια σὰν αὐτὴ τοῦ Νίτσε, ὁ σαραντάρης ἄνθρωπος εἶναι πιά πάρα πολὺ κατασταλαγμένος, πολὺ ἐγωϊστὴς καὶ προπάντων πολὺ ἀπειθής: τὸ δυνατὸ καὶ σταθερὸ ἐνστικτο τῆς διατήρησης τοῦ ἐγώ του (πού στὰ τελευταῖα του χρόνια θὰ γίνει ἕνας φοβερός καὶ παγωμένος θώρακας) δὲ δίνει στὴν ἀλλαγὴ, ἀπ' τὴν πλευρὰ τῆς σταθερότητας, παρὰ ἕναν περιορισμένον χῶρον: ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ ταχτικός, δὲ δέχεται παρὰ ὅτι αὐτὸ πού σκέπτεται πρέπει νὰ νῆ ὠφέλιμο γιὰ τὴ φύση του (ἐνῶ ἕνας χαρακτήρας διονυσιακὸς πέρνει τὸ κάθε τι μὲ τὸ παραπάνω καὶ χωρὶς φόβου γιὰ κανέναν κίνδυνο). Ὁ Γκαίτε θέλει μονάχα ν' αὐξήσει τὸν πλοῦτον του, μὰ ποτὲ δὲν ἀφίνεται νὰ χαθεῖ μὲς στὰ πράγματα ὅσο πού νὰ μεταμορφωθεῖ. Νὰ γιατί ἡ τελευταία κουβέντα του γιὰ τὸ Νότο εἶναι μιά εὐχαριστία ζυγισμένη μὲ φροντίδα καὶ μετρημένη σοβαρά, ἀρνητικὴ ὅμως μολοντοῦτο. «Ἀνάμεσα σ' ἀξιόλογα πράγματα ποῦμαθα σ' αὐτὸ τὸ ταξίδι, λέει στίς τελευταῖες του λέξεις τίς σχετικὲς μὲ τὴν Ἰταλία, πρέπει νὰ βάλω καὶ τὸ ὅτι μὲ κανέναν τρόπο δὲ μπορῶ πιά νάμαι μόνος καὶ νὰ ζῶ μακριὰ ἀπ' τὴν Πατρίδα μου.»

Φτάνει ν' ἀναποδογυρίσουμε αὐτὴ τὴ διατύπωση πού ἔχει τίς ἀδρές γραμμὲς ἐνὸς μετάλλιου, καὶ θὰ ἴσομε ὁλοφάνερα τὴν ἐντύπωση ποῦκανε στὸ Νίτσε ὁ Νότος. Τὸ συμπέρασμα του εἶναι ὁλοτελῶς ἀντίθετο ἀπὸ τοῦ Γκαίτε, μ' ἄλλα λόγια ὅτι στὸ ἐξῆς δὲ μπορεῖ πιά νὰ ζεῖ παρὰ μόνος καὶ μονάχα μακριὰ ἀπ' τὴν πατρίδα του. Ἐνῶ ὁ Γκαίτε, ἀφίνοντας τὴν Ἰταλία, ξαναγυρίζει ἀκριβῶς στὴν ἀφετηρία του, ἀφοῦ ἔκαμε ἕνα ἐκπαιδευτικὸ κι' ἐνδιαφέρον ταξίδι, καὶ φέρνει μὲς στίς ἀποσκευές του, στὴν καρδιά του καὶ στὸ μυαλό του, πράγ-

ματα πολῦτιμα γιὰ ἕνα σπίτι, γιὰ τὸ σπίτι του, ὁ Νίτσε εἶναι ὀριστικὰ ἐκπατριμένος κι' ἔχει βρεῖ τὸ ἀληθινὸ του ἐγώ, «πρίγκηπας ἐκτὸς νόμου», εὐτυχισμένος πού εἶναι χωρὶς πατρίδα, χωρὶς ἐστία καὶ χωρὶς περιουσία, λυτρωμένος γιὰ πάντα ἀπ' τίς «μιζέρειες τῆς πατρίδας», ἀπὸ κάθε «πατριωτικὴ ὑποδούλωση». Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα δὲν ὑπάρχει πιά γι' αὐτὸν καμιά ἄλλη ἄποψη ἐκτὸς ἀπ' αὐτὴν πού ἀντικρῶζει μὲ τὸ πέταγμα τοῦ ὁ «καλὸς Εὐρωπαῖος», αὐτὸ τὸ «εἶδος τοῦ ἀνθρώπου πού κάνει ἀληθινὰ νομαδικὴ ζωὴ καὶ βρίσκεται πάνω ἀπ' τὰ ἔθνη», πού τὸν ἀναπόφευκτο ἐρχομὸ του τὸν νοιώθει μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα,

ποπὴ πού στὸ κατώφλι τῆς ὀρθώνει τὴν κατοικία του,—σ' ἕνα βασιλεῖο χτισμένο στὸ ὑπερπέραν, στὸ μέλλον. Γιὰ τὸ Νίτσε, ὁ διανοούμενος φαίνεται ὄχι ἐκεῖ πού γεννιέται, (ἡ γέννηση εἶναι πρᾶγμα περασμένο, ἱστορικὸ), μὰ ἐκεῖ πού ὁ ἴδιος γεννάει καὶ φέρνει στὸν κόσμον: «Ubi pater sum, ibi patria.» «Ὅπου γίνομαι πατέρας, ἐκεῖ εἶναι ἡ πατρίδα μου.» Κι' ὄχι ὅπου γεννήθηκε. Τὸ ἀνεκτίμητο κι' ἀναλλοίωτο εὐεργέτημα πού ἀπεκόμισε ἀπ' τὸ ταξίδι του στὸ Νότο εἶναι ὅτι στὸ ἐξῆς ὁ κόσμος ὅλος γίνεται γιὰ τὸ Νίτσε μιά ξένη χώρα καὶ μαζί μιά πατρίδα, κι' ὅτι μέσα του μπορεῖ νὰ φυλάξει αὐτὸ τὸ βλέμμα τοῦ πουλιοῦ πού πετᾷ, αὐτὸ τὸ καθαρὸ βλέμμα πού βυθίζεται σὰν ὄρνεο ἀρπαχτικὸ στὰ ὕψη, ἕνα βλέμμα γυρισμένο ἀπ' ὄλες τίς μεριές πρὸς τοὺς ὀρίζοντες πού ἀνοίγονται ἄπειροι ἀπὸ παντοῦ. (Ὁ Γκαίτε, ἀντίθετα, κατὰ τὰ λόγια του τὰ ἴδια, ἔφερε σὲ κίνδυνο τὴν προσωπικότητά του, μὰ ἐπίσης τὴ φύλαξε «περιτριγυζόμενος ἀπὸ κλειστοὺς ὀρίζοντες».) Μιά πού ὁ Νίτσε ἀποκαταστάθηκε στὸ Νότο, βρίσκεται γιὰ πάντα πιά μακριὰ ἀπ' τὸ παρελθόν του, εἶναι ὀριστικὰ ἀπογερμανοποιημένος, ὅπως εἶναι ὀριστικὰ λυτρωμένος ἀπ' τὴ Φιλολογία, τὸ Χριστιανισμό, τὴν Ἠθική. Καὶ τίποτα δὲ χαρακτηρίζει τόσο τὴν πλούσια φύση του, πού τρέχει

(1) Τοῦ Τυρόλου (σημ. τοῦ μεταφρ.)

μπρός χωρίς κανένα φρένο, παρά τοῦτο ἔδω τὸ ἀπλό πρᾶγμα: Δὲν ἔκανε ποτὲ ἓνα βῆμα πρὸς τὰ πίσω, οὔτε ἔριξε ποτὲ μελαγχολικὴ καὶ θλιμμένη ματιὰ στὸ παρελθόν του. Ὁ ταξιδευτὴς τοῦ βασιλείου τοῦ μέλλοντος εἶναι τόσο πολὺ εὐτυχισμένος πού μπάγκαρε «στὸ πιὸ γρήγορο πλοῖο γιὰ τὴν κοσμοπολιτικὴν περιήγησιν», ὥστε νὰ μὴ δοκιμάζει ποτὲ τὴ νοσταλγία τῆς Πατρίδας, πού δὲν ἔχει παρά μιὰ γλώσσα κι' εἶναι μονόπλευρη καὶ μονοκόμματη: νὰ γιατί κάθε προσπάθεια ποῦγινε γιὰ νὰ ξαναγερμανιστεῖ πρέπει νὰ καταδικαστεῖ σὰ μιὰ πλάνη (σήμερα πολὺ τῆς μόδας). Γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο τὸν ἀνέκαθεν ἐλεύθερο, δὲν ὑπάρχει πιά τρόπος ν' ἀρνηθεῖ τὴ λευτεριά: ἀφ' ὅτου ἔνοιωσε πάνωθ' ἐκ τῆς καθαρότητος τοῦ Ἰταλικοῦ οὐρανοῦ, ἡ ψυχὴ του ἀναφρικιάζει στὴ σκέψη κάθε «σκοταδιοῦ» πού θὰ μπορούσε νὰ ρχόταν ἀπ' τὰ σύννεφα, ἀπ' τὸ ἀμφιθέατρο τῶν καθηγητῶν, ἀπ' τὴν ἐκκλησίαν ἢ ἀπ' τὸ στρατόν. Τὰ πνεμόνια του, τὰ ἀτμοσφαιρικὰ του νεύρα, δὲν ἀνέχονται πιά κανένα εἶδος Βοριᾶ «γερμανικότητος», πλεσης: δὲ μπορεῖ πιά νὰ ζεῖ μὲ τὰ παράθυρα κλειστά, τίς πόρτες μανταλωμένες, στὸ μισοσκόταδο, σ' ἓνα σούρουπο καὶ σὲ διανοητικὴν καταχνιὰ. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα, γι' αὐτὸν, τὸ νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ εἶναι καθαρὸς, μὲ τὸ νὰ βλέπει μακρὰ καὶ νὰ σπρώχνει ὡς τὸ ἄπειρο τὰ σύνορα τῆς ἀκριβείας. Κι' ἀφοῦ θεοποίησε μ' ὄλο τὸ μεθύσι τοῦ πνεύματός του αὐτὸ τὸ φῶς, αὐτὸ τὸ πρωτόγονο, ἀστραφτερὸ καὶ διαπεραστικὸ φῶς τοῦ Νότου, ἀπαρνήθηκε γιὰ πάντα τὸ «γερμανικὸν διάβολο, τὸ πνεῦμα, τὸ δαίμονα τοῦ σκοτούς». Ἡ γαστρονομικὴ σχεδὸν εὐαισθησία του τώρα πού ζεῖ στὸ Νότο, στὰ «ξένα», βλέπει στὸ κάθε γερμανικὸ πρᾶγμα μιὰ τροφὴ πολὺ βαρεῖα καὶ πολὺ δυσάρεστη γιὰ τὴ ραφιναρισμένη του γεύση, ἓνα εἶδος «δυσπεψίας», ἓναν τρόπο νὰ μὴν ξεμπερδεύει ποτὲ μὲ τὰ προβλήματα πού τοῦ παρουσιάζονται,

ἓνα μέσο νὰ σέρνει σὲ ὄλην τὴν ζωὴν τὸν κύλιντρο πού τοῦ πιέζει τὴν ψυχὴ: ὁ Γερμανὸς δὲ θᾶναι πιά ποτὲ γι' αὐτὸν ἀρκετὰ «ἐλαφρὸς».

Καὶ τὰ ἔργα, ἀκόμη, πού ἄλλοτε τόσο εἶχε ἀγαπήσει, τοῦ προξενοῦν τώρα ἓνα εἶδος διανοητικῆς βαρυστομαχίας: στοὺς «Ἀρχιτραγουδιστὰς» νοιώθει τὸ βάρος, τὸ μπέρδεμα τῶν ἰδεῶν, τὸ ἰδιότροπο, μιὰ δυνατὴ προσπάθεια γιὰ γαλήνη. Στὸ Σοπενάουερ, τὰ χαλασμένα μυαλά, στὸν Κάντ, τὴν ὑποκριτικὴν κι' ἀλλαγμένην γεύση ἑνὸς κρατικοῦ ἠθικισμοῦ. Στὸν Γκαίτε τοῦ φέρνουν τὴ νάρκωση οἱ τιμὲς καὶ τ' ἀξιώματα, ὅπως καὶ οἱ θεληματικὰ περιορισμένοι ὀρίζοντες. Κάθε τι τὸ γερμανικὸν εἶναι γι' αὐτὸν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα σούρουπο, μισοσκόταδο, σκοτάδι. Κλείνει πολλὰς σκιὰς τῆς χτεσινῆς ἡμέρας, πολλὴ ἱστορία, ἓνα βάρος πολὺ μεγάλο γιὰ τὸ ἐγὼ πού ἔσυρε ὡς τότε πίσω του: κάποιες δυνατότητες — κι' ὅμως τίποτε τὸ ξεκάθαρο· ἓναν τρόπο νὰ ρωτᾷ διαρκῶς, νὰ ἐπιθυμεῖ, ν' ἀναστενάζει καὶ νὰ γυρεύει, ἓνα πλάσιμο κουραστικὸν κι' ὀδυνηρὸν, ἓνα ἀδιάκοπο πάει κι' ἔλα ἀνάμεσα ναὶ καὶ ὄχι. Μὰ ἐκεῖ δὲ βρίσκεται μονάχα μιὰ διανοητικὴ στενοχώρια μπρὸς στὴν πνευματικὴν κατασκευὴν, τὴν ὁμοίαν μὲ τὴ σημερινήν, τῆς πολὺ μοντέρνας Γερμανίας, τῆς φτασμένης στὸ ἀνώτατό της σημεῖο. Δὲ βρίσκεται μονάχα μιὰ δυσἀρέσκεια πολιτικὴ, ὑποκινημένη ἀπ' τὴν «Αὐτοκρατορία» κι' ἀπ' ὄσους θυσίασαν τὴν Γερμανικὴν ἰδέαν στὸ ἰδεώδες τοῦ κανονιοῦ. Δὲ βρίσκεται μονάχα μιὰ αἰσθητικὴ ἀντιπάθεια γιὰ τὴν Γερμανίαν τῶν βελουδοσκέπαστων ἐπίπλων καὶ τὸ Βερολίνο τῆς στήλης τῆς Νίκης. Ἡ καινούργια ἐπιστήμη τοῦ Νότου, πού δὲν εἶναι παρά αὐτὴ τοῦ Νίτσε, καταπιάνεται μ' ὄλα τὰ προβλήματα, ὄχι μόνον μὲ τὰ Ἔθνη, ἀπαιτεῖ μ' ὄλην τῆς τῆς δύναμιν μιὰ διαύγεια καὶ μιὰ καθαρότητα ὀλόφωτες σὰν τοῦ ἡλίου, «φῶς, μονάχα φῶς, καὶ πάνω ἀκόμα κι' ἀπ' τὰ χειρότερα πρᾶγματα», τὴν πιὸ ἀνώτερη ἡδονὴν μὲ τὴν πιὸ δυνατὴν διαφά-

νεια — μιὰ χαρούμενη ἐπιστήμη κι' ὄχι ἓναν παιδαγωγικὸν δασκαλισμὸν, τὸν τραγικὰ κατσουφιασμένον «τοῦ σχολαστικοῦ κόσμου», αὐτὴ τὴν ὑπομονητικὴν πολυμάθειαν, τὴν ἀντικειμενικὴν, τὴν βαρεῖαν καθηγητικὴν τῶν Γερμανῶν, πού βγαίνει ἀπ' τὸ γραφεῖο κι' ἀπ' τὴν αἴθουσαν τῶν παραδόσεων. Ὁχι ἀπ' τὸ μυαλό, ἀπ' τὴν πνευματικότητα, μὰ ἀπ' τὰ νεύρα, ἀπ' τὴν καρδίαν, ἀπ' τὸ αἶσθημα κι' ἀπ' τὰ σπλάχνα ἔρχεται αὐτὴ ἡ ὀριστικὴ ἀπάρνησις τοῦ Βορρά, τῆς Γερμανίας, τῆς Πατρίδας του. Εἶναι μιὰ κραυγὴ πού βγαίνει ἀπ' τὰ πνεύματα πού ἐπιτέλους βρίσκουν ἓναν ἀέρα καθαρὸν, εἶναι ἡ χαρὰ τοῦ ἀνθρώπου πού ἐπιτέλους βρῆκε τὸ «κλίμα τῆς ψυχῆς του», τὴν λευτερίαν. Ἀπὸ κεῖ προέρχεται ἡ παράφορη ἐσώψυχη ἀγαλλίασίς του, ἡ κραυγὴ τῆς γεμάτης κακεντρέχειας φαιδρότητας: «Πήδησα!».

Ἐνῶ συγχρόνως τὸν βοηθεῖ νὰ ξεγερμανιστεῖ ὀριστικὰ, ὁ Νότος τὸν βοηθεῖ ἐπίσης νὰ ξεχριστιανιστεῖ ὀλοτελᾶ. Ἐνῶ, σὰ μιὰ σαύρα, χαίρεται τὸν ἡλιὸν κι' ἡ ψυχὴ του λούζεται ἀπ' τὸ φῶς ὡς τὰ πιὸ βαθειὰ νευρικὰ δίχτυα, κι' ἐνῶ ρωτᾷ τί εἶναι αὐτὸ πού τόσο καιρὸν σκίαζε τὸν κόσμον, τί εἶναι αὐτὸ πού τὸν ἔκανε τόσο σιωπηλὸν, τόσο θλιμμένον, τόσο στενοχωρημένον, πού τὸν ἔκανε τόσο ἄνανδρον νᾶχει συνειδήσιν τῆς ἀμαρτίας, γυμνώνοντας ἀπὸ κάθε ἀξία τὰ πιὸ γαλήνια πρᾶγματα, τὰ πιὸ φυσικὰ καὶ τὰ πιὸ δυνατὰ, καὶ κουρελιάζοντας ὅτι ὁ κόσμος ὅλος ἔχει πιὸ πολὺτιμον, τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν, — βλέπει στὸ Χριστιανισμὸν, στὴν πίστη πρὸς τὸ ὑπερπέραν, τὴν δύναμιν πού σκιάζει τὸ σημερινὸν κόσμον. Αὐτὸς ὁ «βρωμιάρης ὁ Ἰουδαϊσμός», ὁ καμωμένος ἀπὸ ραββινισμὸν καὶ δεισιδαιμονίαν, γκρέμισε κι' ἔπνιξε τὴν εὐτυχίαν, τὴν γαλήνην τοῦ κόσμου. Ἐπὶ πενήντα γενεάς ὑπῆρξε τὸ πιὸ ἐπικίνδυνον ναρκατικὸν πού παράλυσε ἠθικὰ κάθε τί πού εἶχε ἄλλοτε μιάν ἀληθινὴν δύναμιν. Μὰ τώρα (κι' ἀκριβῶς ἐδῶ βλέπει ξαφνικὰ ἓνα σκοπὸν στὴ ζωὴν) ἡ μελλοντικὴ σταυροφορία ἐναντίον τοῦ Σταυ-

ροῦ πρέπει ἐπιτέλους ν' ἀρχίσει, πρέπει νὰ ξανακατακτηθεῖ ἡ πιὸ ἱερὴ χώρα τῆς ἀνθρωπότητος: ἡ ζωὴ αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Τὸ «ξεχειλισμένον ἐνστικτὸν τῆς ὑπαρξῆς» τοῦδωσε ἓνα βλέμμα γεμάτον πάθος γιὰ τὸ κάθε πρᾶγμα αὐτῆς τῆς γῆς, γιὰ κάθε ἀλήθειαν. Καὶ μονάχα ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνακάλυψιν βλέπει πόσον καιρὸν «ἡ φλογερὴ καὶ γεμάτη ὑγείαν ζωὴ» τοῦ ἔμενε κρυμμένη ἀπ' τὸ λιβάνι καὶ τὴν ἠθικὴν. Στὸ Νότο, σ' αὐτὴ τὴν «μεγάλῃ σχολῇ τῆς πνευματικῆς καὶ φυσικῆς θεραπείας», ἔμαθε νᾶναι φυσικὸς, νὰ διασκεδάζει τὸν ἑαυτό του χωρὶς τύψεις, καὶ νὰ νοιώθει τὴν γαλήνιαν καὶ πρόσχαρην ζωὴν χωρὶς τὸ φόβον τοῦ χειμῶνα καὶ χωρὶς τὸ φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἀπόχτησε τὴν πίστην πού λέει στὸν ἑαυτό της ἓνα ναὶ ἐγκάρδιον καὶ ἄθῶον. Μὰ αὐτὴ ἡ αἰσιοδοξία ἔρχεται ἀπὸ ψηλά, — ὄχι βέβαια ἀπὸ ἓνα θεὸν κρυμμένον, μὰ ἀπ' τὸ πιὸ φανερὸν καὶ τὸ πιὸ εὐεργετικὸν μυστήριον τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ φωτός. «Στὴν Πετρούπολιν ἡμῶν νιχιλιστῆς: ἐδῶ πιστεύω στὸν ἡλιὸν ὅπως τὰ φυτὰ.» Ὁλη τῆς φιλοσοφίας βγαίνει ἀπ' τὸ λαμπρικαρυσμένον αἷμα του: «Μείνετε μεσημβρινός, ἔστω καὶ ἀπὸ πίστην μόνον», λέει σ' ἓνα φίλον του. Λοιπὸν, ἀφοῦ ἡ διαύγεια εἶναι ἓνα τόσο δραστήριον φάρμακον γιὰ τὸν καθένα, τοῦ γίνεται ἱερὴ. Στ' ὄνομα τῆς ἀρχίζει τὸν πόλεμον, τὴν πιὸ φοβερὴν του ἐκστρατείαν ἐναντίον αὐτοῦ πού τολμᾷ πάνω στὴ γῆν νὰ καταστρέφει τὴν γαλήνην, τὴν καθαρότητα, τὴν λευτερίαν καὶ τὸ ἡλιόλουστο μεθύσι τῆς ζωῆς. «Ἡ προσήλωσίς μου στὸ παρὸν εἶναι ἀπὸ δῶ καὶ πέρα ἓνας πόλεμος μὲ μαχαίρι.»

Ἀλλὰ μαζί μ' αὐτὸ τὸ θάρρος, ἡ ἀλαζονεία πέρνει μέρος ἐπίσης σ' αὐτὴ τὴν ζωὴν τοῦ φιλόλογου, πού κύλησε πίσω ἀπ' τὰ κλειστά παράθυρα σὲ μιάν ἀκίνησιαν νοσηρὴν. Ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματός του, πού μέχρι τότε ἦταν πηγμένο, ἀνακατεῦτηκε γερὰ καὶ δυνάμωσε: ὡς τίς πιὸ ἀπόμακρες ἴνες τῶν νεύρων του, κάτω ἀπ' τὸ διαπεραστικὸν φῶς, ἡ καθαρὴ καὶ κρυστάλλινη μορφή τῶν ἰδεῶν ἀρχίζει νὰ κι-

νεϊται, και από τό στύλ, απ' τή γλώσσα πού ξαφνικά λαμπυρίζει και σιγοτρέμει, ό ήλιος κάνει νά ξεπετιώνται σπιθες διαμαντένιες. "Όλα έχουν γραφτεί στη «γλώσσα του νεμου πού λυώνει τον πάγο», όπως τό λέει ό ίδιος στο πρώτο βιβλίο του πούγραψε στο Νότο: υπάρχει μιá ξεαψη πλέριας λευτεριάς και ξεσπάσματος, όπως όταν ένα στρώμα πάγου σπάει κι' ή γλυκειά ανοιξη απλώνεται με μιá χαϊδευτική και πρόσχαρη ήδονή. Φως ως τό πιό μεγάλο βάθος, διαύγεια και στο ελάχιστο τρεμούλιασμα, μουσική ακόμα και σε κάθε σιωπή, και πάνω απ' όλα αυτός ό αλκυονικός τόνος, αυτός ό διάφανος ούρανός! Τι διαφορά ρυθμού ανάμεσα στην παλιά γλώσσα πού—είν' αλήθεια—ήταν καλά δουλεμένη και γερά φτιαγμένη, μιá όλοτελα πετρωμένη, και σ' αυτή την καινούργια γλώσσα με τις ήχηρές όρμες, αυτή την όλόχαρη γλώσσα, τη λυγερή και πλούσια, πού αγαπάει νά μεταχειρίζεται και νά ξεδιπλώνει όλες τις άκρες της, πού, σαν τους Ίταλους, διασκεδάζει κάνοντας κάθε είδος μορφασμού, και πού δέν κουράζεται, όπως οι Γερμανοί, νά μιλά, μένοντας ακίνητη και μη πέρνοντας μέρος στην έκφραση! Στο βαρύ κι' ήχηρό Γερμανό των ούμανιστών, πού φοράει μαυρο φράκο, δέν έμπιστεύεται πιά ό Νίτσε τις σκέψεις του πού βγαίνουν άβίαστα κι' έχουν πάρει τό χρώμα τους στους περιπάτους του, σαν τις πεταλούδες. Αυτές οι σκέψεις, κόρες της λευτεριάς, θέλουν μιάν ελεύθερη γλώσσα, μιá λυγερή γλώσσα με σώμα γυμνό κι' εύκίνητο σαν ένός άθλητοϋ, και με λυτές άρθρώσεις, μιá γλώσσα πού νά μπορεί νά τρέχει, νά χορεύει όλους τους χορούς, απ' τό γύρο της μελαγχολίας ως την ταραντέλλα της τρέλλας, μιá γλώσσα πού νά μπορεί νά τά υποφέρει όλα και νά τά λέει όλα—χωρίς νάχει ώμους χαμάλη ή βάδισμα ανθρώπου σκυφτοϋ απ' τό βάρος ένός φορτίου. "Όλη ή παθητικότητα του κατοικίδιου ζώου, όλη ή σοβαρότητα των γαλήνιων

πραγμάτων, είναι — σά νά πουμε—βουλιαγμένες κι' έχουν χαθεί απ' τό στύλ του. Τό στύλ του σηκώνεται ψηδηχτά απ' τό παιγνίδι των λέξεων ως την πιό υπέρτατη γαλήνη, και κάποιες στιγμές έχει, εκτός απ' τάλλα, μιá παθητικότητα όμοια με τον ήχο πού βγαίνει από μιá πολύ παλιά καμπάνα. Ξεχειλίζει από ζυμώσεις κι' ενέργειες. Μοιάζει σά σαμπάνια, με πολλά γυαλιστερά μαργαριτάρια, κι' είναι ίκανή ν' αφρίσει μ' ένα ξαφνικό ρυθμικό ξεχειλισμα. Βγάζει χρυσές άνταύγειες, σαν τό παλιό κρασί του Φαλέρνο, κι' έχει μιá διαφάνεια μαγική κι' ως τά κατάβαθά του ακόμα, κι' ένα λαμπύρισμα δίχως ταίρι στο χαρπό και σπινθηροβόλο του τρέξιμο. "Ισως ποτέ γλώσσα γερμανοϋ ποιητή νά μην ξανάνιωσε τόσο γρήγορα, τόσο ξαφνικά και τόσο πλέρια. Και δίχως άλλο, καμμιά δέ διαπεράστηκε έτσι απ' τον ήλιο και δέν έγινε τόσο ελεύθερη, τόσο μεσημβρινή, τόσο υπέροχα χορευτική, τόσο «σπιρτόζα», τόσο ειδωλολατρική. Μόνο στην άδελφική του ύπαρξη του Van Gogh είδαμε μιάν άλλη φορά αυτό τό θαύμα μιáς όμοιας και ξαφνικής έπιδρομής του ήλιου σ' έναν άνθρωπο του Βορρά: μόνο τό πέρασμα απ' τή θλιβερή ζωγραφική με τά σκοτεινά και βαρεία χρώματα των χρόνων πού έζησε στην "Όλλανδία, στα δυνατά, ζωηρά και γεμάτα τραγουδι και φλογερό λευκό της Προβηγκίας, μονάχα αυτή ή ξαφνική έπιδρομή της τρέλλας του φωτός σ' ένα πνεύμα μισόστραβο πιά, μπορεί νά παραβληθεί με τή φώτιση πού ό Νότος έδωσε στο είναι του Νίτσε. Μονάχα σ' αυτούς τους δυό φανατικούς της άλλαγής, αυτό τό μεθύσι, αυτό τό ρούφηγμα του φωτός με τή μανία τή γεμάτη από τό πάθος ένός βρυκόλακα, είναι τόσο γρήγορα και τόσο πρωτάκουστα. Μονάχα οι δαιμονισμένοι νοιώθουν τό θαύμα μιáς φλογερής αποκάλυψης ως τή μικρότερη ίνα της ζωγραφιάς τους, της μουσικής τους, των λόγων τους.

Μά ό Νίτσε δέ θάχε αίμα δαιμο-

νισμένου αν μπορούσε νά χορτάσει απ' οποιοδήποτε μεθύσι: νά γιατί ζητάει διαρκώς τό ανώτερο στο Νότο, στην Ίταλία. Ζητάει ένα «υπέρ-φως», μιá «υπέρ-διαύγεια». "Όπως ό Hoelderlin μεταφέρει σιγά-σιγά την Ελλάδα του στην «Ασία», δηλαδή στην Ανατολή, στη χώρα των βαρβάρων, έτσι, στο τέλος, τό πάθος του Νίτσε είναι όλόκληρο φορτωμένο απ' τά σπιθηρίσματα μιáς καινούργιας έκστασης για τους τροπικούς, για την «Αφρική». Ποθεί τό κάψιμο του ήλιου αντί για τό φως του, μιá διαύγεια πού καταστρέφει σκληρά αντί τό νά τον περιβάλλουν πράγματα με ξεκάθαρη γραμμή. Ποθεί ένα σπασμό ήδονής αντί για γαλήνη: ή άπειρη έπιθυμία ξεσπάει μέσα του για νά μεταμορφώσει όλοτελα σε μεθύσι τους λεπτούς έρεθισμούς των αισθήσεών του, νά κάνει απ' τό χορό ένα πέταγμα και νά ζεστάνει, ως

(Ακολουθεί)

πού νά πυρωθεί για καλά, τό θερμό αίσθημα της ύπαρξης. Κ' ενω αυτές οι έπιθυμίες φουσκώνουν μες στις φλέβες του, ή γλώσσα δέν άρκει πιά στο άδάμαστο πνεύμα του. Κι' αυτή γίνεται για κείνο πολύ ίσια, πολύ ύλιστική, πολύ βαρεία. Χρειάζεται ένα καινούργιο στοιχείο για αυτόν τό διονυσιακό χορό πούχει άρχίσει μεθυσμένα μέσα του. Χρειάζεται μιá λευτεριά μεγαλύτερη απ' αυτήν πού μπορεί νά του προσφέρει ή ύποταγή του λόγου. Νά γιατί ξαναγυρίζει στο πρώτο του στοιχείο, στη μουσική. Η μουσική του Νότου, νά ή τελευταία του έμπνευση, μιá μουσική όπου ή διαύγεια γίνεται μελωδία κι' όπου τό πνεύμα αποχτά φτερά. Και τή γυρεύει, τή γυρεύει, αυτή τή διάφανη μεσημβρινή μουσική, όλο τον καιρό και σ' όλες τις ζώνες, χωρίς νά τή βρίσκει,— ως πού στο τέλος την επιννοεί ό ίδιος.

Μεταφρ. Π. Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

Ο ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ ΠΕΡΑΣΕ

"Ο πονεμένος στρατοκόπος πέρασε
και σήμερα,
και μούπε πώς τον έζησε, τον γέρασε
μιá χίμαιρα.

Σε δάση, σε φαράγγια, όπου πλανήθηκε,
παινήθηκε,
στα σύθαμπα και με ήλιο με θυμήθηκε,
όπου βρέθηκε.

"Ο πονεμένος στρατοκόπος πέρασε
τό δρόμο του,
στον πόνο του μ' άγκάλιασε, με κέρασε
τόν πόνο του.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΦΡΑΓΚΟΣ

λογίαν τὸν ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανόστασις ὑπῆρξε τὸ μεγαλύτερον πολιτικὸν σφάλμα πού ἔκανε ποτέ του ὁ Ἑλληνισμὸς, γιατί χωρὶς αὐτήν, οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ ἔχαναν τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν πού εἶχαν μέσα στὴν Ὀθωμ. Αὐτοκρατορίαν καὶ ἴσως ἂν ἔτι σήμερον, μετὰ ἄλλα ἄνωγ 100 χρόνια δὲν θὰ ὑπῆρχαν πιά οὔτε Τούρκοι οὔτε Ἕλληνες, μὰ ἕνας νέος λαός. Ἐννοεῖται ὅτι ἂν αὐτὰ δὲν ἐμποδίζον, ἕπως πολὺ σωστά ὑποδεικνύετε, νὰ μελετήσωμε καλύτερα τὸ παρελθόν ἑνὸς λαοῦ, μὲ τὸν ὅποιον ἔχουμε τὸσας κοινὰς ἐπιδιώξεις. — κ. Μ. Ἀλεξ. Ἐνταῦθα. Ὡς δοκιμὴ ἀξιόλογο. Περιμένουμε κάτι ἐκτενέστερον, ἀπλοῦστερον καὶ περιεκτικώτερον. — δ. Ἀλεξ. Πλ. Σπέτσας. Εἰς τὴν στήλην αὐτὴν δὲν δίδονται ἐκτενέστεραι ἀπαντήσεις. Ὁ κ. Χ. θὰ σὰς γράψῃ ἰδιαιτέρως. — κ. Κ. Φάντ. Πέραμα-Μυλοποτάμου. Τὸ θέμα, νομιζόμεν, ἐξηγητήθη. Περιοριζόμεθα, λοιπόν, ἀπὸ τὰς πληροφορίες πού μᾶς δίδετε, νὰ ἀναφέρωμε ὅτι «στὴν περιφέρεια τῆς Κρήτης, πού μένετε, τὰ παπούτσι εἶναι εἶδος πολυτελείας, ἰδίως γιὰ τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα κερπατοῦν διαρκῶς ζυπόλητα χωρὶς καθόλου νὰ πληγώνονται τὰ πόδια τους», καὶ σχετικῶς μὲ τὴν ἐφορτὴν τῶν Ἀγ. Σαράντα ὅτι «ἔτι μόνον στὴν περιφέρεια τῆς Κυπαρισσίας, ἀλλὰ καὶ στὸ Ἀγρίνιο κλαδεύουν τὶς κληματαριὰς τῶν σπιτιῶν ἀνήμερα τῶν Ἀγ. Σαράντα». — Ἀλικον, Ἐνταῦθα. Σὰς εὐχαριστοῦμε διὰ τὴν πρότασιν, ἀλλὰ τὼς εἶναι δυνατόν νὰ ἀναθέσωμεν εἰς πρόσωπον, τοῦ ὁποῦ δὲν γνωρίζομεν τὰς ἀντιλήψεις διὰ τὴν τέχνην, τὴν παρακολούθησιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως μίαν χώραν, πού πρέπει νὰ ἐξετασθῇ μὲ ἄκραν ἀντικειμενικότητα καὶ χωρὶς προπαγανδιστικὴν διάθεσιν; — κ. Ω.Χ.Χ. Θὰ δημοσιευθῇ διωρθωμένο εἰς μερικὰ σημεῖα. Ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἔχετε ἀντίρρησην διὰ τὰς διορθώσεις. — κ. Ἡρ. Μ. Ἐθεσσαν. Τὰ τρία πρῶτα τετράστιχα ἀρκετὰ καλὰ. Τὰ ἄλλα πολὺ ρητορικά. Ἐχετε δημοσιεύσει καλότερους στίχους, πού δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ «Τραγουδιοῦ». — κ. Λεων. Κ. Σκαρίνον. Ἐλήθησαν, διεβίβασθησαν. Οἱ στίχοι μέτριοι. Διὰ τὰ ἄλλα θὰ ψάξωμε καὶ θὰ σὰς ἀπαντήσωμε. — κ. Α. Β. Ἐνταῦθα. Προτιμοῦμε τὸ «Γλυκὸ κορίτσι». Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι παρά μιά ἀπλή προσπάθεια στὸ εἶδος τῆς ποιήσεως πού θέλετε νὰ καλλιεργήσετε. — δ. Ἐλπ. Σαρ. Νέαν Σμύρνην. Δυστυχῶς, δὲν ὑπάρχει χώρα διὰ τόσο ἐκτενεῖς ἀπαντήσεις. Διεβίβασθησαν εἰς τὸν κ. Σ. — κ. Ἀστ. Σκ. Νέαν Ὑόρκην. Πρωτόλειαν, πού προδίδουν ἐπίδρασιν ἀπὸ ποιητὰς πού τόσο ἐζημίωσαν τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν. Ἀσημονήσατε τοὺς εὐκολοὺς ἐρωτικοὺς στίχους πού ἀσφαλῶς ἔχετε διαβάσει καὶ ἀποδόσατε τὴν ἰδικὴν σας σκέψιν καὶ συγκίνησιν. — κ. Κ. Δ. Κωνστ. Φραγκοφούρτην. Ἐχετε δίκην; δὲν εἶμαστε προετοιμασμένοι γιὰ τὸ μεγάλο κρῦο. Καὶ θὰ ἐδημοσιεύωμε τὸ γράμμα σας, ἂν δὲν ἀπετελεῖτο κυρίως ἀπὸ πληροφορίας πού δὲν ἔχουν τὴν θέσιν τῶν εἰς φιλολογικὸν περιοδικόν. — κ. Κ. Χάκ. Ἐνταῦθα. Καλύτερον τὸ «Ἐλεημοσύνας». Διαβάσατε καλοὺς πεζογράφους μας καὶ προπάντων ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὴν ρομαντικὴν διάθεσιν, πού συχνὰ ἀποκλείει τὴν ἀληθοφάνειαν. — κ. Κ. Ἀργ. Ἐνταῦθα. Ἡ ἐλικρινεία τῆς ἐπιστολῆς σας μᾶς ἀρέσει. Ἀλλὰ πολὺ φοβοῦμεθα ὅτι δὲν ἔχει περάσει καὶ στοὺς στίχους σας. Μὴν ἀποθαρρύνεσθε. Οἱ «δυνατοὶ» θὰ γίνων φίλοι σας, χωρὶς νὰ τοὺς παρακαλέσετε. Ἀρκεῖ νὰ γράψετε καλύτερους στίχους. — κ. Γιάν. Σφ. Ἡράκλειον. Τὰ παρὰ πονά σας ἐλικρινῶς μᾶς ἐλύπησαν. Καὶ λυπούμεθα ἀκόμη περισσότερο πού δὲν μποροῦμε νὰ κρατήσωμε τὴν μελέτην πού εἶχατε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς στείλετε. Μὲ τοὺς «Συγχρόνους Ἕλληνας πεζογράφους» καὶ τοὺς «Καλλιτεχνικοὺς περιπάτους» δὲν μένει, ὅπως βλέπετε, χώρος παρὰ δι' ἐλαχίστας ἄλλας μελέτας, πού ἔχομε ἤδη ἀναγγεῖλαι. Τὸ διήγημα θ' ἀναζητηθῇ καὶ θὰ κριθῇ. — κ. Ἀγ. Τσ. Τὰ κρατοῦμεν. Ὁ κ. Χ. θὰ σὰς γράψῃ σχετικῶς. — κ. Ἀρφ. Ἐκφρασθῆτε ἀπλοῦστερα. Στους στίχους σας ὑπάρχουν μεγάλα καὶ ἡχηρὰ λόγια. Ἀλλὰ συνήθως τὰ λόγια αὐτὰ διώχνουν τὴν ποίησιν. — κ. Θεμ. Ἀθην. Ἐνταῦθα. Τὰ κρατοῦμεν. Ἐνα, ἴσως καὶ περισσοτέρα, θὰ δημοσιευθῶν. — κ. Γεώρ. Κούκ. Μυτιλήνην. Ἄν ἐδημοσιεύωμε τὸ γράμμα σας, ἀσφαλῶς θὰ ἀρχίσει μία συζήτησις πού δὲν θὰ ἐτελείωνε ποτέ. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες, βλέπετε, ἔχουν γνῶμην, καὶ ὅταν πρόκειται διὰ τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου Ἰλίου. . . — κ.

Χαιρ. Ἡ ἀπάντησις ὠρισμένως εἰς τὸ ἐρχόμενον. — κ. Π. Ψ. Καλάμας. Μὰ δὲν εἶδατε ὅτι ἦτο «τελευταία ἀπάντησις»; Ἡ συζήτησις ἐκράτησε περισσότερο ἀπὸ ὅτι ἐπιτρέπει ὁ χώρος ἑνὸς περιοδικοῦ. — κ. Μιχ. Σαμ. Λέρον. Ἀρκετὰ ἐγράφησαν καὶ διὰ τὸ ἔθιμον αὐτό. Αἱ πληροφορίες σας διεβίβασθησαν εἰς τὸν κ. Μ. — δ. Κ. Πυρ. Παρίσι. Εὐχαριστοῦμεν, ἀλλὰ τὰ νέα βιβλία κρίνονται ἀπὸ τοὺς τακτικοὺς συνεργάτας μας. — κ. Μικ. Γεωργ. Θεσ/νίκην. Τὸ βιβλίον πού ζητεῖτε δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐκδόσεων I. Κολλάρου, ὅπως ἀναφέρουν ρητῶς οἱ ὄροι ἐγγραφῆς. Κατάλογος ἐστάλη. — δ. Εὐτ. Καλ. Κων/πολιν. Ἐκρατήσαμε τὸ γράμμα σας, ὡς προερχόμενον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ συστημένον, ἀλλὰ διὰ τελευταίαν φοράν. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ἡ «Νέα Ἐστία» δὲν παραλαμβάνει χρεωμένους ἐπιστολάς, καὶ παρακαλοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας μας νὰ ἐπικαλοῦν τὰ καθωρισμένα ταχ. τέλη. — κ. Κ. Θαλ. Ἐνταῦθα. Τὰ δύο πρῶτα τετράστιχα τῆς «Χίου», — «ἀγριολαλοῦντα στολίζου» κτλ. — κάτι λένε. Ἀλλὰ τὰ ἄλλα τραγούδια; Πῶς κατωρθώσατε νὰ γράψετε στίχους σὰν καὶ αὐτόν; «τί καὶ ἂν σ' ἀλλάξανε τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα (Ἀγ. Σοφία), στὰ μαῦρα χρόνια οἱ ἄπιστοι ἔχθοι μᾶς κτλ.» Δὲν ἔχετε ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ νεοελληνικὴ ποίησις δὲν εὐρίσκειται πιά σὲ στίχους αὐτοῦ τοῦ εἶδους; — Θεόδ. Μπ. Ἐνταῦθα. Παλλὴ πεζολογία. Ὅλα αὐτὰ «συμβαίνουν στὴ ζωὴ», ἀλλ' ὅπως τὰ δίνετε, δὲν εἶναι ποίησις. Λιγώτερα λόγια, πῶς συγκρατημένες ἐκδηλώσεις, προσεκτικώτερον δούλεμα τοῦ στίχου. — κ. Ε. Κοβ. Ἐνταῦθα. Δὲν ὑπάρχουν ὄροι. Διαβάσαμε εὐχαρίστως ὅτι μᾶς στέλλουν οἱ συνδρομηταὶ καὶ οἱ ἀναγνώσται μας καὶ ἀπαντοῦμε ὅσο μποροῦμε γρηγορώτερα. Περιμένουμε, λοιπόν. — κ. Ν. Παπ. Ἐνταῦθα. Καὶ γιὰ τὰ τρία στὸ ἐρχόμενο. — κ. Τηλ. Παρ. Ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμεν. Ἡ μεταβολὴ εἰς τὴν διεύθυνσιν ἐγένε. — κ. Ζαχ. Ἀντ. Φουρφουράν. Δυστυχῶς, ἐβάλαμε τελεία καὶ παύλα, ἀκριβῶς ἐπειδὴ «δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνεαι τὴν τὴν συζήτησι γιὰ ἕνα πρᾶγμα σχεδὸν φανερό». — κ. Σ. Φωτ. Χανιά. Ἡ μετάφρασις πιστὴ, ἀλλὰ κάπως σκληρὴ. Εὐχαρίστως θὰ ἐδιαβάσαμε καὶ ἄλλη μεταφραστικὴ ἐργασία σας. — κ. Φ. Στ. Ἐνταῦθα. Στίχοι εὐκαλοί, χωρὶς περιεχόμενον καὶ συγκίνησιν. Ἡ μὴν μας αὐτοῖσι; ξεχάσατε ὅτι ἐγράψατε καὶ ξαναρχίσατε. — κ. Γ. Ζέβ. Σύρον. Τὸ «Κοντράστα» καλύτερον. Ἀλλὰ καὶ σ' αὐτὸ, τὸ τραγοῦδι σας στηρίζεται περισσότερο στὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα. Ἀπὸ τοὺς ὠρίμους θὰ θέλαμε κάτι βαθύτερον καὶ συνεπῶς λυρικώτερον. — κ. Μ. Μπ. Ἀλεξανδρουπόλιν. Δὲν κατωρθώσατε ἀκόμη νὰ δώσατε λογοτεχνικὴν μορφήν εἰς τὴν συγκίνησιν σας. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ἡ προσπάθειά σας δὲν θὰ μείνῃ χωρὶς ἀποτέλεσμα. — κ. Χ. Ἀλεξ. Ἀσβεστοχώριον. Πρόκειται περὶ λάθους. Ἀπὸ τὸ «δέ θέλω . . .» ξεχωρίζομε μόνον τὸ β' τετράστιχο, πού εἶναι πραγματικῶς ὠραῖο. — κ. Αἴμ. Πύρ. Δράμαν. Τὸ ἐδιαβάσαμε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ δὲν εὐρήκαμε τὸ περιεχόμενον πού θέλετε νὰ τοῦ δώσατε. Δοκιμάσατε τὰς δυνάμεις σας στὰ ἀπλοῦστερα! — κ. Χρ. Νικ. Ἐνταῦθα. Καὶ αἱ πληροφορίες σας διεβίβασθησαν εἰς τὸν κ. Μ. — δ. Νέλ. Ντ. Ἐνταῦθα. Ὅτε ὡς πρωτόλειαν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθῇ. Γεγονότα ἀπίθανα, ἀφήγησις πλαδαρά, παντελῆς ἀπουσία λογοτεχνικῆς ἐκφράσεως. Μὰ δὲν διαβάσατε συγχρόνους Ἕλληνας πεζογράφους; Ποιὸς λογοτέχνης γράφει πλέον; οἱ δύο μεγάλοι υἱοὶ κτλ. Ἐπειτα, πρέπει νὰ προσέξετε καὶ τὴν ὀρθογραφίαν σας. Ἐσημειώσαμε μερικὰ λάθη πού δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τυχαία . . .

Η ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

Α Γ Γ Λ Ι Κ Α

ὕπὸ πεπειραμένης Ἀγγλίδος
διδασκαλίσσης (ἐκ Λονδίνου).
Ἀμοιβὴ συγκαταβατικὴ. Πληροφορίαι
εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ Βιβλιοπωλείου
«Ἐστίας», Σταδίου 46.